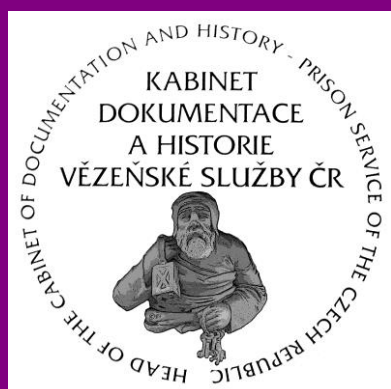

Historická penologie

VYDÁVÁ VĚZEŇSKÁ SLUŽBA ČR – AKADEMIE VS ČR

2/2024, ročník XXII

VĚZNICE OKRESNÍHO SOUDU V ŽATCI

SLUŽEBNÍ ŘÁDY PRO DOZORCE A DOZORKYNĚ VĚZŇŮ Z ROKU 1921

KAUZA EVŽEN HAUKE A SPOL.

Historická penologie – vychází pololetně

Vydává: Akademie Vězeňské služby ČR,
Máchova 200, 471 27 Stráž pod Ralskem

Šéfredaktor: PhDr. Ondřej Hladík

Redakční rada: PhDr. Aleš Kýr

Poštovní adresa redakce:
Kabinet dokumentace a historie VS ČR,
Soudní 1a, 140 67 Praha 4

email: ohladik@grvs.justice.cz

Náklad: 150 výtisků

ISSN: 2533-803X (Print), 2533-8048 (Online)

Evidenční číslo: MK ČR E 22732

Tisk: VS Tisk PRAHA-PANKRÁC,
Soudní 988/1, 140 57 Praha 4

Obálka: Letecká fotografie trestnice Mírov
z roku 1923 (foto: KDH)

Obsah

Ondřej HLADÍK, Věznice okresního soudu v Žatci	2
Ondřej HLADÍK, Služební řády pro dozorce a dozorkyně vězňů z roku 1921	11
Ondřej HLADÍK, Kauza Evžen Hauke a spol.	58

VĚZNICE OKRESNÍHO SOUDU V ŽATCI

Ondřej HLADÍK

V Historické penologii číslo jedna z letošního roku byla publikována úvodní studie k projektu, který se zabývá věznicemi okresních soudů na území bývalého Československa, a to především v posledním období jejich existence na počátku 50. let 20. století.¹ Zásadní výstupem z tohoto rozsáhlého badatelského záměru bude „encyklopedicky“ pojatý text přinášející souhrn alespoň základních informací ke všem okresním soudním věznicím. Jeho vnitřní dělení bude vyplývat z dobové struktury bezpečnostních složek. Celek je proto rozdělen podle tehdejších krajských správ ministerstva vnitra (KS MV), pod které věznice spadaly. Ty pak budou řazeny abecedně jako hesla k příslušným nadřazeným článkům.

Věznice okresního soudu v Žatci – současný stav (foto: archiv autora)

Z důvodu komplexnosti zpracování tématu jsou však ve studii zohledněny i věznice, které byly uzavřeny už před sledovaným obdobím. To znamená, po odstoupení pohraničí roku 1938, na konci války v roce 1945, či po reformách soudnictví roku 1949. Z geografického hlediska budou zařazeny ke KS MV, k jejichž

¹ Ondřej HLADÍK, *Sto let okresních soudních věznic*, in: Historická penologie 1/2024, Praha 2024, s. 2-27.

regionu město v 50. letech 20. století příslušelo. Důvodem je přehlednost výsledné publikace.

Rozsah jednotlivých hesel bude odlišný, což vychází z množství archiválií a literatury, které se k jednotlivým věznicím podařilo objevit. Jejich délka se tak pohybuje od několika řádek až po několik stránek. Zajisté by bylo možné při badatelské práci dohledat další jednotliviny, ale s ohledem na snahu zpracovat celé území bývalého Československa, by to představovalo pro jednotlivce nereálný časový horizont. Přesto se během mnohaletých příprav podařilo řadu pramenů v okresních archivech objevit. Současně velmi pomohli regionální badatelé, pracovníci muzeí a někdy dokonce i pamětníci. Nastíněné mantinely je však nutné brát v potaz s tím, že výsledné texty mnohdy nejsou zcela vyčerpávající, což ostatně ani u encyklopedické literatury není možné.

Pro přiblížení představy, jak by mohla jednotlivá hesla budoucí publikace vypadat, byla pro předkládanou studii vybrána věznice okresního soudu v Žatci. U té se zejména období počátku 50. let podařilo zmapovat velmi dobře a patří k objektům s nejrozsáhlejším textem. Důvodem je to, že se dochovala výroční zpráva za rok 1950, kterou sepsal její tehdejší velitel.²

Vznik a umístění věznice

Nejprve tedy několik základních informací o tom, kde se věznice nacházela a kdy byla uvedena do provozu. Okresní soud Žatec, do jehož pravomocí spadala, stál ve Dvořákově ulici 24 (dnes škola). Původní soudní budovu z první poloviny 19. století ale roku 1913 zbořili jako nevyhovující a nahradili ji novým objektem.³ Věznice stála samostatně ve dvoře a původně zahrnovala 20 cel. Tato poloha zaručovala dostatečnou izolaci od okolního světa a měla proto z hlediska bezpečnosti vždy dobré hodnocení. Přesto se žatecký soud roku 1946 dočkal kritiky ministerstva spravedlnosti. V chaotickém poválečném období totiž došlo k řadě útěků.⁴

Na počátku 50. let měla věznice dvě poschodí s 23 celami pro 58 vězňů a tehdy plánované maximální nouzové vytížení bylo stanoveno na 100 lidí. Průměrné denní stavy ale činily jen 35 osob. Kromě toho se dochovala také informace o počtech vězňů, kteří během roku 1950 prošli věznicí. K výkonu trestů uložených okresním soudem celkově nastoupilo nebo bylo převedeno z předchozího roku 219 osob, dále pak přišlo 36 administrativních vězňů v rámci správního řízení a naopak, 136 lidí eskortovali příslušníci SVS do krajských soudních věznic.⁵

² NA Praha, f. S SNV, nezpracováno, kart. 47/1, Výroční zpráva okresní soudní věznice Žatec z 8. 1. 1951.

³ Milada KRAUSOVÁ, *Starosti žateckých starostů*, Žatec 2021, s. 5.

⁴ NA Praha, f. S SNV, nezpracováno, kart. 32/1, zpráva ministerstva spravedlnosti o závadách ve věznicích ze 17. 6. 1946.

⁵ Pokud nebude uvedeno jinak, vychází následující text z analýzy výroční zprávy žatecké věznice z roku 1950, včetně citací. NA Praha, f. S SNV, citovaný pramen.

Personál věznice

Personální zajištění nebývalo už od dob Rakouska-Uherska dostačující. Vězně obvykle hlídal jeden soudní zřízenec (podúředník) určený předsedou soudu ke službě ve věznici. Nejednalo se tedy o školené vězeňské dozorce, jako v případě krajských soudních věznic a zemských trestnic. Dotyčný zpravidla obýval služební byt umístěný uvnitř objektu. Kromě dozoru zajišťoval i různé obchůzky ve prospěch soudů, doručoval písemnosti a prováděl soudní exekuce.

Společná cela žatecké věznice – současný stav (foto: archiv autora)

Tato situace se měnila až po únoru 1948. Přesto se personální zajištění příliš nezlepšilo, protože vězně obvykle hlídali dva příslušníci Sboru vězeňské stráže (SVS). V Žatci na počátku 50. let to nevypadalo jinak. Roku 1950 byl velitelem strm. Václav Razým a ve funkci jeho zástupce se vystříдалo 5 dozorců – strm. Josef Bílek (1. 1. až 1. 4.), přísl. SVS na zkoušku Ladislav Kadlec (1. 4. až 4. 5.), přísl. SVS na zkoušku Jaroslav Pospíšil (5. 5. až 4. 11.), ml. strm. Václav Tuláček (6. 11. až 17. 11.), strm. Antonín Vítovec (17. 11. až 31. 12. 1950 – pokračoval ve službě i v roce 1951).

Ani během dalších let nedošlo k navýšení jejich počtu, takže například v červnu 1952 byl ve funkci velitele ml. strm. Jaroslav Jabůrek a jeho zástupcem se stal strm. Miroslav Profous. Jak plyne z předchozího textu, popsaná skutečnost sebou nesla velké pracovní zatížení – denní službu měli vždy oba a jeden pokračoval i v noci bez nároku na volno. Byl proto vznesen požadavek na doplnění stavu o třetího dozorce. K jeho splnění však nedošlo i přes to, že při plném vytížení věznice by k dostatečnému zabezpečení bylo potřeba navýšit počty dokonce na šest lidí.

Kromě služebních záležitostí se museli dozorcí věnovat také politickému hledisku svého počínání. Zmiňovaný velitel V. Razým patřil k velmi uvědomělým příslušníkům sboru, což se projevovalo i na řadě stranických funkcí, které zastával. Byl členem výboru ZO KSČ okresního soudu, členem výboru v 2. MO KSČ Žatec a členem užšího kabinetu propagátorů při okresním sekretariátu KSČ s tím, že se velmi pravidelně účastnil všech schůzí, aktivů a byl delegátem na městské konferenci strany. Současně měl v ZO KSČ funkce propagátora, knihovníka a hospodáře. Nadto ještě zastával řadu postů v ZO ROH. Stejně tak důsledně navštěvoval i stranická školení.

Naproti tomu jeho podřízení aktivitou nepřekypovali. To zhodnotil s určitým kritickým povzdechem, když v analyzované výroční zprávě věznice napsal, že pouze jeden z jeho pěti zástupců, kteří se roku 1950 v Žatci vystřídali, se dvakrát zúčastnil stranických schůzí.

Kromě funkcí a školení musel velitel věznice zajišťovat ještě nábor do SVS, protože po čistkách po únoru 1948 byl velký nedostatek dozorců v celém Československu. V. Razým se o to pokoušel nepříliš úspěšně a v roce 1950 získal pouze tři zájemce. Zajímavá je však příčina nízkého počtu přihlášek, plynoucí z nedostatku pracovních sil ve městě. Původ tohoto problému lze hledat v poválečných odsunech, které Žatec a okolí silně poznamenaly: *„Tento malý počet se odůvodňuje tím, že zdejší okres je z 90% zemědělský s citelným nedostatkem pracovních sil, takže na př. nejsou uvolňováni žadatelé ani pro nábor do armády SNB a StB.“*

Život vězňů

První, co mnoho lidí napadne při úvahách o pobytu za mřížemi, je stravování. Kvalita a množství jídla je mnohdy zásadním faktorem pro zachování klidu. K žatecké soudní věznici se během bádání nepodařilo objevit žádný dochovaný jídelníček. K dispozici je však přehled potravin zkonsumovaných během roku 1950. Začneme však u financí. Průměrná částka na vězně a den činila ve sledovaném období 10 korun a 63 haléřů. Dále je možné sestavit žebříček potravin podle spotřebovaného množství za rok. Na prvním místě se vcelku předpokladatelně umístily brambory (4 893 kg) a chleba (4 096kg).

Masa nebylo s ohledem na výše uvedené počty vězňů mnoho. Objevuje se hovězí (295 kg), salám (150 kg) a nepříliš lákavý vepřový kořínek – játra, srdce, plíce, slezina a jazyk (117 kg). Přímé vepřové lze považovat spíše za raritu (3,9kg). Přílohy zastupovaly ještě kroupy (18,75kg), fazole (24,95kg) a kyselé zelí (197,35 kg). Z dalších potravin stojí za zmínku ještě vejce, kterých vězni snědli 453 a marmeláda (29,6 kg). Čerstvou zeleninu dostávali vězni jen sezónně – rajská jablka (41,6kg). K tomu ještě celoročně kyselé okurky (33,1). Vše mohli zapít kávovinovou směsí, které bylo spotřebováno 111, 78kg.

Prostý přehled potravin sice může vytvořit základní představu o tom, jak stravování v žatecké věznici vypadalo. Lépe ale realitu přiblíží ukázka jídelníčku jiné okresní soudní věznice. Pro srovnání bylo zvoleno Milevsko a přehled

stravování z ledna 1950. Bezpochyby se situace v Žatci velmi podobala. K snídani se s železnou pravidelností opakoval chléb a bílá náhražková káva. K obědu byla polévka (např. česneková, zápražková, bramborová, čočková, výjimečně pak hovězí či nudlová) a hlavní chod – cibulová omáčka s bramborem, čočka s bramborem, nudle s cukrem či kynuté knedlíky s marmeládou. Poměrně často bývala i masitá jídla – např. hovězí guláš s bramborem, sekaná s knedlíkem, zadělávané fazole se salámem, opékaná krev s bramborem apod. Den obvykle uzavírala polévka a černá káva. Je ovšem potřeba připomenout, že vzorový jídelníček neříká nic o množství a kvalitě předkládaných jídel.

Nedílnou součástí výkonu trestu bývala i práce. Nejen v Žatci tehdy často spočívala v zaměstnávání na celách, jako bylo draní peří, vázání povřísel, zašívání pytlů či opravy dřevěných beden. Současně se vězni podíleli na vnitřním provozu věznice pracemi jako je úklid, příprava otopu, pomoc v prádelně a kuchyni. Někteří se podíleli také na stavebních úpravách objektu – roku 1950 to bylo například renovace ústavní kuchyně a její rozdělení na dvě místnosti, vymalování vnitřních prostor, zavedení vodovodu do přízemí věznice či zřízení skladiště potravin.

Kromě toho byl v silně zemědělském regionu velký nedostatek lidí na polní práce, takže vězni pravidelně vypomáhali i mimo ústav. To však působilo velké problémy, protože o jejich nasazení mnohdy rozhodoval národní výbor, úřad práce a okresní sekretariát KSČ, aniž by o tom byl informován velitel věznice. Docházelo tak k problémům, jelikož jednotlivé instituce mezi sebou navzájem příliš nekomunikovaly: *„...jednoho dne pro 15ti člennou pracovní vězeňskou četou přijelo 6 traktorů i s vlečáky a každý prohlašoval, že to má zařízeno ohledně přidělení pracovní čety u té či oné instituce.“*

Za práce vězňů mimo ústav během roku 1950 bylo účtováno 496 472,30 Kčs. Pro srovnání dosahovaly provozní náklady 281 992,20 Kčs, včetně rekonstrukčních prací. Aktivní zůstatek tedy činil 214 480,10 Kčs. Do nákladů ale nezapočítali úhrady za vyšetřovací a trestní vazbu.

Nedílnou součástí lidského života jsou nemoci a úrazy, což se samozřejmě nevyhýbá ani uvězněným delikventům. Základní vyšetření v žatecké věznici vždy zajišťoval lékař, který docházel – roku 1950 provedl 86 zdravotních prohlídek. V případě potřeby klinického léčení předávali nemocné do vězeňské nemocnice v Litoměřicích nebo veřejné nemocnice v Mostě. Pokud se však jednalo o závažné případy, přebírala léčení vězeňská nemocnice v Praze na Pankráci.

Nástin života v žatecké soudní věznici by nebyl úplný bez připomínky politickovýchovné práce. Ta se stala alfou a omegou přeměny delikventů na platné členy uvědomělé komunistické společnosti. Této povinnosti se s velkou vervou a plným nasazením ujal velitel Razým. Prvním krokem se stalo půjčování vybraných knih, což ovšem neprobíhalo samoúčelně. Po přečtení musel vězeň v diskuzi prokázat, že dílo skutečně pochopil. Podle výsledku pohovoru: *„...byli vězni postupně přiváděni k četbě těžších politických děl, až po četbu marxistických nauk.“* Tituly knih podle počtu výpůjček za rok 1950 ukazuje tabulka:

Knihy půjčované v roce 1950	
titul	počet výpůjček
Pravda o amerických diplomatech	86
Dobrodružství polárního letce	81
Babička	69
Němci v Čechách	69
Dědicové světa	65
Samota	65
Co hájí Sovětský svaz	63
Východní vítr	61
Organizace práce v SSSR	61
Příběh opravdového člověka	61

Kromě knih mohli vězni studovat vzdělávací brožury zaměřené na akutální problémy. Prvním probíraným tematickým okruhem byla socializace zemědělství – „Na pomoc JZD, Plníme pětiletý plán, Za vítězstvím mičurinské biologie, Učení Dokučeva a Viljamse o melioraci“. Dále také politická témata – „O třech zvláštěstích Rudé armády, Útočná politika amerického imperialismu, Boj korejského lidu“ atd. Nadto ještě velitel Razým zajistil dodávání brožury ÚV KSČ „Mluvíme lidem pravdu“.

Druhou možností ideologického působení na vězně byly povinné přednášky, které vedl opět velitel věznice Razým. Konaly se, až na výjimky, jednou měsíčně a každá měla být v délce dvě a půl hodiny, včetně navazující diskuze. Ta měla vždy předem vypsané téma, jak ukazuje další tabulka:

Přednášky pro vězně 1949-1950		
datum	téma	diskuze
18.10.	Hospodářská ekonomie stachanovského hnutí	plánování v soc. výrobě
15. 1.	Dějinný vývoj ČSR	význam přečtených knih a rozbor
26. 2.	Dějinný smysl našeho prvního odboje	osobnosti prvního odboje
20. 3.	Zásluhy VŘSR o vytváření lid.-dem. řádu v ČSR	význam přečtených knih a rozbor
9. 4.	Politické otázky v přítomnosti	domácí vězeňský řád
14. 5.	Květen 1945 a budování lid.-dem. řádu v ČSR	1. květen, 5. květen, 9. květen
2. 7.	Mistr Jan Hus a jeho doba	vývoj křesťanství ve slovanských zemích, Cyril a Metoděj, sociální výraz Husitství
22.8.	Dějiny ČSR 1918-1938	únor 1948, JZD, co je lidová demokracie
26.8.	Církevní hierarchie ve službách záp. reakce	význam přečtených knih a rozbor
27.8.	O soc. soutěžení, závazcích a údernících	JZD a soutěžení
10.9.	O bojující Koreji (dar vězňů Koreji 2829,60 Kčs)	domácí řád, přečtené knihy
28.10.	32. výročí zřízení ČSR	dvouleté výročí 5LP plánu, výstavba JZD
7. 11.	33. výročí VŘSR	význam válek pro urychlení soc. pokroku
21.12.	71. narozeniny J. V. Stalina, vůdce mírové fronty	Čs. zákon o míru, dom. řád, přečt. knihy

S ohledem na uvedená témata přednášek by jistě bylo zajímavé seznámit se s jejich obsahem, případně i s detaily následných diskuzí. Tyto informace ale bohužel studované archiválie nepřinášejí. Jedinou zpětnou reflexi k nim tak představuje ideologické zhodnocení zahrnuté do úředních dokumentů, v podobě jakési úvahy V. Razýma. Následující citaci je proto spíš zastřešující, a místy dosti paradoxní, dokreslení dobové atmosféry, než reálný popis výsledků jeho počínání. Nabízí se samozřejmě i možnost pokusit se o vhled do myšlenkového světa jejího autora. K tomu však jeden oficiální dokument adresovaný Velitelství SVS nestačí: *„Sám jsem se přesvědčil, že výchovou, vysvětlováním a přesvědčováním – jak říká i náš p. prezident Klement Gottwald – a vhodnou četbou, docílí se převýchovy více, než sebedelšími tresty. Jsou případy, kdy nově přibývší obviněný jest dotázán, jaké knihy v životě četl a co by si chtěl z vězeňské knihovny vypůjčiti. Odpoví, že četl nejvíce romány „Červené knihovny“, které vždy skončí dobře a hlavně „Rodokapsy“. Při tom se obviněný domnívá, že to bylo správné. Až teprve po vysvětlení vhodnou formou si uvědomuje, proč vedení dřívější republiky dávalo možnost k četbě pochybné literatury. Obviněný se zastyděl a jako první knihu přečetl „Příběh opravdového člověka“. K vysvětlení, jak to, že takové knihy dříve mezi lidem nebyly, bylo mu krátce sděleno, že dřívější činitelé neměli zájmu na vzdělání lidu, protože takový lid by prohlédl jejich zrádnou činnost proti pracující třídě.“*

Pohled na věznici z bývalé soudní budovy (foto: archiv autora)

V první polovině 50. let doprovázela vězeňství celá řada změn. Zásadním byl jeho převod z pravomocí ministerstva spravedlnosti do agendy ministerstva národní

bezpečnosti na podzim 1952, což se týkalo i okresních soudních věznic. Roku 1953 proto došlo k přejmenování ústavu na Útvar nápravných zařízení Žatec. V té době už také probíhaly přípravy na uzaření velké většiny těchto nejmenších vězeňských zařízení. Roku 1955 proto objekt mimo jiné využívalo i Okresní oddělení ministerstva vnitra v Žatci jako skladiště. Původně se mělo jednat jen o dočasné uvolnění, ale věznici ve správě resortu justice již nikdy neobnovili. Přesto však svůj původní účel plnila nadále jako vojenská posádková věznice, čímž se liší od velké většiny okresních soudních věznic, které v tomto období definitivně ukončili svoji činnost. Coby armádní vězení je dodnes v povědomí obyvatel Žatce a její původní určení pro výkon vazeb a trestů okresního soudu postupně upadá v zapomnění.

Interiér žatecké věznice – současný stav (foto: archiv autora)

Přehled pramenů a literatury:

Národní archiv Praha:

- f. S SNV, nezpracováno,
 - kart. 32/1,
 - kart. 47/1.

Ondřej HLADÍK, *Sto let okresních soudních věznic*, in: Historická penologie 1/2024, Praha 2024.

Milada KRAUSOVÁ, *Starosti žateckých starostů*, Žatec 2021.

SLUŽEBNÍ ŘÁDY PRO DOZORCE A DOZORKYNĚ VĚZŇŮ Z ROKU 1921

Ondřej HLADÍK

Edice pramenů, které představují velmi svěbytné téma odborné historické práce, se v časopisu Historická penologie neobjevují nijak často. Vlastně jediným doposud takto zpřístupněným pramenem byla rozsáhlá cestovní zpráva JUDr. Vladimíra Solnaře, zabývající se evropskými vězeňskými systémy na počátku 20. let 20. století, která byla vydávána na pokračování v letech 2006 až 2008.⁶ Jelikož však mohou kritické edice významně pomoci badatelům při jejich práci, vychází po mnoha letech další počín z tohoto odvětví publikační činnosti – služební řády upravující práci vězeňských dozorců v meziválečném Československu. Přesněji dva služební řády, jeden pro muže a druhý pro ženy s tím, že předpis věnovaný dozorkyním představoval samostatně pojaté rozšíření normy, určené mužům sloužícím v krajských (sborových) soudních věznicích a trestnicích.

Nejednalo se však o jediný předpis, kterým se dozorcí vězňů museli řídit, bylo to spíše nařízení zohledňující potřeby specifického vězeňského prostředí. Pozici všech státních úředníků jako celku upravovala už od roku 1918 služební pragmatika uvedená v život krátce před první světovou válkou.⁷ Československo ji do svého právního systému zahrnuje zákonem č. 11/1918 Sb. o zřízení samostatného státu československého (recepční zákon).⁸ Na paragrafy služební pragmatiky se proto řády pro dozorce a dozorkyně v obecných záležitostech přímo odvolávaly.

Editované služební řády vydalo tiskem ministerstvo spravedlnosti roku 1921 spolu s dalšími předpisy. Byly to „*Domácí řády vězeňské*“:

- pro mužské trestnice,
- pro věznice sborových soudů,
- pro věznice okresních soudů,
- zvláštní ustanovení pro oddělení mladistvých v trestnici pražské,
- zvláštní ustanovení o politických provinilcích.

Kromě uvedených norem obsahuje publikace ještě zákon o samovazbě, zákonné ustanovení o samovazbě pro Slovensko a navazuje souhrn tehdy platných zákonů a ustanovení o výkonu trestu. Nadto ještě ministerstvo spravedlnosti kladlo důraz na rozšíření vědomostí dozorců, takže zahrnovala i kapitolu o dějinách vězeňství a úvodní zamyšlení s názvem „*Dnešní úkol dozorce vězňů*“. U té však

⁶ Ondřej HLADÍK, *Studijní cesta JUDr. Vladimíra Solnaře v letech 1923 a 1924*, in: Historická penologie 1/2006, Praha 2006, s. 4-6; TÝŽ, *Studijní cesta JUDr. Vladimíra Solnaře – Německo*, in: Historická penologie 2/2006, Praha 2006, s. 11-24; TÝŽ, *Studijní cesta JUDr. Vladimíra Solnaře – Švýcarsko*, in: Historická penologie 1/2007, Praha 2007, s. 4-11; TÝŽ, *Studijní cesta JUDr. Vladimíra Solnaře – Belgie*, in: Historická penologie 1/2007, Praha 2007, s. 14-30; TÝŽ, *Studijní cesta JUDr. Vladimíra Solnaře – Itálie*, in: Historická penologie 1/2008, Praha 2008, s. 43-59; TÝŽ, *Studijní cesta JUDr. Vladimíra Solnaře – Jugoslávie*, in: Historická penologie 2/2008, Praha 2008, s. 26-39.c

⁷ Zákon č. 15/1914 ř. z. o služebním poměru státních úředníků a státních sluhů z 25. 1. 1914.

⁸ Zák. č. 11/1918 Sb., čl. 2: *Veškeré dosavadní zemské a říšské zákony a nařízení zůstávají prozatím v platnosti.*

bohužel chybí jméno autora. S ohledem na její odbornou úroveň i dobový kontext lze tvrdit, že jím byl JUDr. Emil Lány, který se po vzniku republiky významně podílel na organizaci a reformách vězeňství na ministerstvu spravedlnosti.⁹

Hned první odstavec zřetelně ukazuje, kam mělo nové československé vězeňství směřovat a co bude nejen od dozorců očekáváno: „*Dnešní úkol dozorce vězňů není vyčerpán hlídáním vězně, aby neuprchl – stejně jako úkol moderního vězeňství není odbyt vězeňským omezením osobní svobody provinilcovy.*“¹⁰ I nadále je pak akcentována role výkonu trestu coby výchovného prostředku a v důsledku také co největší omezení rizika recidivy. Proto autor požadoval, aby vězeň chápal pobyt v trestním ústavu právě jako místo, které mu pomůže otevřít cestu k nápravě a úředník vězeňské správy měl být přísným, spravedlivým a laskavým učitelem.

Od dozorců se pak očekávalo, že půjdou vězňům příkladem: „*Dobrý příklad je nejlepším vychovatelem.*“¹¹ Nepřicházely proto v úvahy mravní poklesky, zahrnující nepoctivé zacházení s majetkem státu či zjevné sklony k alkoholismu.¹² Závěr úvahy byl ve vyložení pozitivním duchu, jelikož se snažil doložit zájem dozorců o další odborné vzdělání, které jim mělo pomoci ve zvládnutí nelehkých služebních povinností. Je však zřejmé, že úvodní kapitola neměla být analýzou reálných skutečností, ale spíše motivačním textem pro všechny pracovníky ve vězeňství.

Publikace vydaná ministerstvem spravedlnosti roku 1921 očividně nepředstavuje jen prostý výtisk předpisů potřebných pro výkon služby. Jak uvedl sám její autor, měla být doplňkem vzdělávacích kurzů, který bude nadále rozšiřovat vědomosti i obzor vězeňských dozorců. Mimoděk také ukazuje celkovou filozofii tehdejšího vězeňství, směřujícího k modernizaci, což nejsou jen prázdné fráze. Československo se v tomto ohledu stalo jednou z nejprogresivnějších zemí světa. Leč pozitivní vývoj přerušila válka a posléze události navazující na únor 1948.

Ediční poznámka

K přípravě edice byl použit originální výtisk vězeňských předpisů z roku 1921, uložený v Kabinetu dokumentace a historie VS ČR. Zajímavostí této konkrétní publikace je úřední razítko „*Okresní soud v Domažlicích*“, které dokládá místo jejího využití v době platnosti editovaných předpisů.

Při edici byla respektována grafická podoba původního tisku, který je rozdělen do jednotlivých paragrafů, jak je u textů normativního charakteru obvyklé. Stejně tak zůstalo zachováno použití tučného písma i kurzívy tam, kde je využito v originálu předpisů.

První část obsahuje komplexní edici textu služebního řádu pro dozorce vězňů, tak jak je otištěn v citované publikaci. Navazuje na ní služební řád pro dozorkyně, zkrácený o paragrafy, které se přesně shodují s ustanoveními řádu pro muže. Tato

⁹ Aleš KÝR, *Památník Pankrác*, Příloha časopisu České vězeňství č. 4/1999, Praha 1999, s. 29.

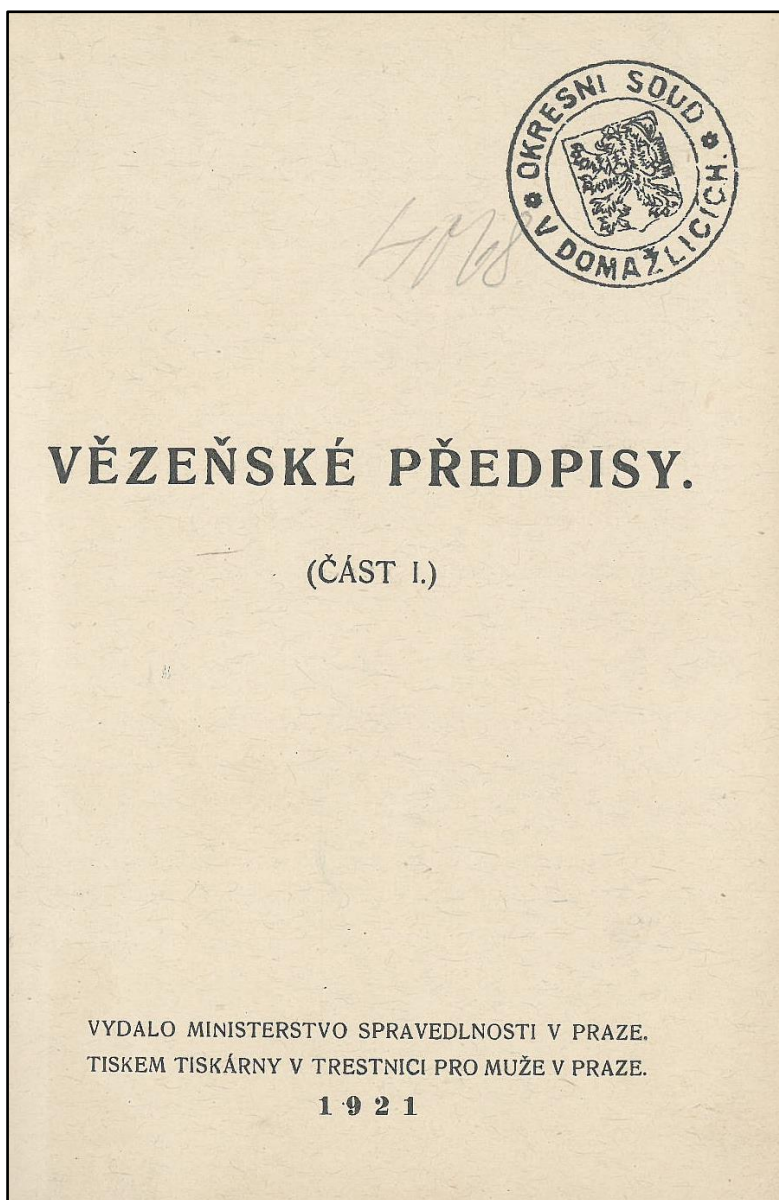
¹⁰ Vězeňské předpisy (část 1.), ministerstvo spravedlnosti, Praha 1921, s. 3.

¹¹ Tamtéž, s. 4.

¹² Tamtéž.

skutečnost je u každého paragrafu uvedena. Tam, kde byla nalezena jakákoliv odlišnost, ať již obsahová, či jen v rámci úpravy textu, zůstal paragraf zachován celý.

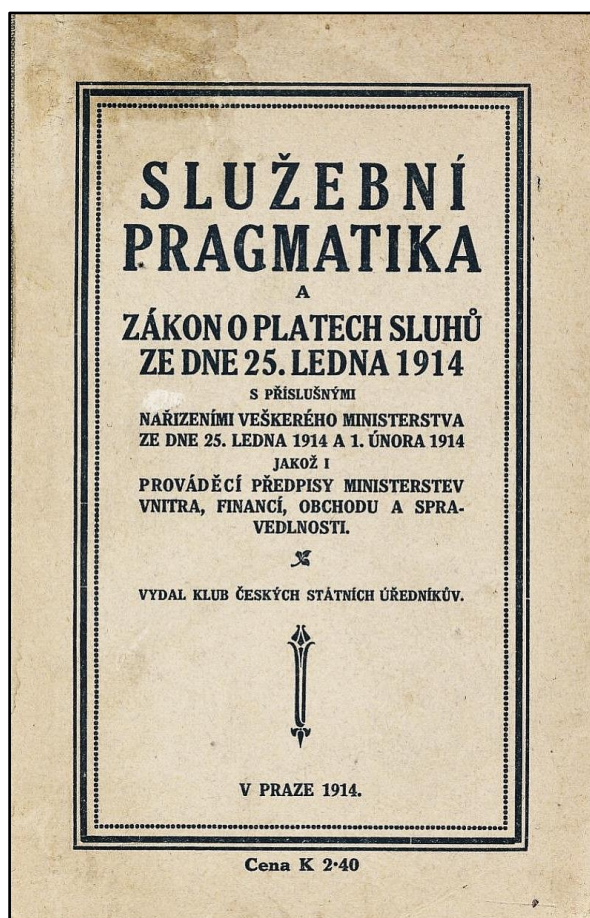
Na edici služebních řádů navazuje nařízení vlády z roku 1919, které samostatně upravovalo platové podmínky dozorkyň vězňů a je rovněž součástí tištěné publikace. Celek pak uzavírají vybrané paragrafy služební pragmatiky (zák. č. 15/1914 ř. z.), na které řády přímo odkazují. Ty již nejsou součástí tisku a byly převzaty z elektronické edice ASPI (automatizovaný systém právních informací). Doplnující informace bývají obvykle součástí poznámkového aparátu, ale kvůli jejich rozsahu, který by zpěpřehlednil vlastní text, došlo k jejich zařazení na konec edice.

Vězeňské předpisy z roku 1921 (foto: KDH)

Dozorci vězňů v Plzni na Borech v roce 1926 (foto: KDH)

Titulní strana služební pragmatiky z roku 1914 (foto: KDH)

Služební řád pro dozorce vězňů

Oddíl I.

Všeobecná ustanovení

§ 1

Náležitosti pro ustanovení

K ustanovení dozorců se vyžaduje, aby uchazeč byl:

- a) státní občanem československým,
- b) úplně zdrav a statný,
- c) ne starší 35 let,
- d) splnil svoji aktivní vojenskou povinnost služební nebo této úplně byl prost,
- e) bezúhonný,
- f) znalý čtení, písma i počtů,
- g) dostatečně znalý potřebných jazyků.

Vrchním dozorcem vězňů může být zpravidla jen kdo se podrobil šestiměsíční službě zkušební s prospěchem uspokojivým nebo s prospěchem takovým nejméně dva roky jako dozorce vězňů a vykonal předepsanou zkoušku (nařízení min. sprav. ze dne 17. listopadu 1909, č. 20 věstníku min. sprav.)

Pro uchazeče, mající následkem vojenské služby své zákonný nárok na umístění ve státní službě civilní, neplatí ustanovení pod c) uvedené.

K ustanovení osoby nezletilé jest potřebí souhlasu zákonného zástupce jejího.

Osoby, jež z jiného důvodu nežli pro nezletilost nejsou úplně způsobilými k právním jednáním, a osoby, na jichž jmění byl vyhlášen konkurs, pokud řízení trvá, nemohou být ustanoveny.

Přihlíženo budiž též k tomu, zda uchazeč dokonale zná některé zaměstnání (řemeslo), zavedené ve věznici (trestnici) jako obor pracovní.¹³

¹³ Vězeňské ústavy se od reformy justice v polovině 19. století až do počátku 50. let 20. století dělily na věznice okresních soudů – vazby a tresty v rozsahu jednoho dne až jednoho měsíce, věznice krajských (sborových) soudů – vazby a tresty v délce jeden měsíc až jeden rok a zemské trestnice – tresty delší než jeden rok. V případě věznic okresních soudů nesloužili školení vězeňští dororci, ale soudní zřízení (později soudní podúředníci) určení předsedou okresního soudu ke službě ve věznici, kde měli obvykle i služební byt. Situace se změnila až po přijetí zákona č. 321/1948 Sb. o Sboru uniformované vězeňské stráže. Po té nově organizovaný SVS přebíral službu ve všech okresních soudních věznicích.

§ 2

Přivolení ministra spravedlnosti k ustanovení

K ustanovení vyžaduje se přivolení ministerstva spravedlnosti, když uchazeč:

- a) nesplnil ještě aktivní vojenskou povinnost služební nebo jí dosud úplně prost není,
- b) překročil již předepsaný věk, aniž byl dosud již ve službě státní,
- c) odsouzen byl pro zločin anebo přečin nebo přestupek ze ziskuchtivosti anebo proti mravopočestnosti,
- d) propuštěn byl ze služby státní anebo vystoupil v době zahájeného řízení disciplinárního za služby státní, nebo
- e) jest se zřízencem věznice (trestnice) nebo s představeným úředníkem, nacházejícím se v úřadě, věznici (trestnici) nadřízeném, spřízněn nebo sešvakřen v linii vzestupné nebo sestupné anebo v linii pobočné až do třetího stupně včetně, anebo je-li k takovému úředníku poměru adopčním.

§ 3

Připuštění k službě zkušební na místo vrchního dozorce vězňů

Ustanovení §§ 1 a 2 platí také pro připuštění ke službě zkušební pro místo vrchního dozorce vězňů.

§ 4

Způsob ustanovení

Vrchní dozorce vězňů ustanoví se ihned definitivně. Dozorce vězňů může býti ustanoven definitivně jen tenkrát, má-li na základě vojenské služby své zákonný nárok na umístění v státní službě civilní nebo prokázal-li svoji spolehlivost a způsobilost již jako výpomocný dozorce vězňů a vykonal-li s prospěchem zkoušku z předpisů služebních.

Jinak buď dozorce vězňů ustanoven nejprve jen prozatímně. Ustanovení budiž odvoláno, osvědčí-li se nespolehlivým anebo nevykonal-li s prospěchem zkoušku z předpisů služebních během půl roku po svém ustanovení.

Zkouška koná se před komisí. Komise skládá se ve věznicích při sborových soudech se správou vlastní z obou správních úředníků věznice a z dozorcího úředníka vězeňského; ve věznicích při sborových soudech nemajících správy vlastní, z presidenta sborového soudu (přednosty samostatného oddělení trestního – nařízení ministerstva spravedlnosti ze dne 17. května 1905, věstník č. 10), z rady při dotyčném soudu, jemuž svěřen jest dohled nad věznicí a z úředníka věznice; v trestnicích pak z obou nejvyšších úředníků správních a z inspektora vězeňské stráže.

Ve věznicích s vlastní správou při soudech sborových může president sborového soudu (přednosta samostatného oddělení trestního) nebo k jeho příkazu rada při dobytém soudu, jemuž svěřen jest dohled nad věznicí, převzítí předsednictví komise, v kterémžto případě vystoupí z komise jeden z obou správních úředníků věznice.

Komise rozhodne většinou hlasů usnesením, zda dozorce vězňů zkoušku složil s prospěchem či bez úspěchu; výsledek zkoušky napíše do osobního výkazu.

Opakování zkoušky po třech měsících může povolit, byla-li služba uspokojivě konána, onen úřad, jenž má právo dozorce ustanovovati.

Nejdéle do dvou let budiž dozorce vězňů buď definitivně ustanoven, nebo budiž služební poměr jeho zrušen (§ 168, odst. 2 služební pragmatiky).

§ 5

Podloudné dosažení místa

Vyjde-li dodatečně na jevo, že dozorce dosáhl svého ustanovení podloudně, předloživ listiny neplatné nebo zamlčev okolnosti, jež dle platných ustanovení propůjčení místa vylučují, budiž proti němu zakročeno v cestě disciplinární.

§ 6

Kdo ustanovuje dozorce vězňů

Dozorce věznic při soudech sborových ustanovuje president vrchního soudu zemského, dozorkyně trestnic pak vrchní státní zástupce.

§ 7

Ustanovovací dekret

O ustanovení vyhotoví se dekret, v němž uvéstí jest úřední titul a služební platy.

Byl-li dozorce vězňů ustanoven jen prozatímně, budiž ustanovení jeho v dekretě jako takové označeno.

§ 8

Počátek poměru služebního

Poměr služební počíná dnem doručení ustanovovacího dekretu, leč by v tomto výslovně byl určený den jiný.

Služba má býti nastoupena dnem v dekretu vyznačeným a není-li den udán, do 14 dnů po doručení dekretu.

V případě průtahů pozbývá ustanovení platnosti, neospravedlní-li se dostatečně proměškání v další lhůtě 14 dnů.

§ 9

Počátek doby služební

Doba služební počíná při ustanovení novém nebo opětném dnem, kdy služba skutečně nastoupena byla, při bezprostředním přestupu z jiného státního poměru služební, nepodléhajícího pragmatice služební, dnem, kdy se propuštění z tohoto stalo.

Při bezprostředním přestupu ze státního poměru služební, pragmatice služební podléhajícího, běží doba služební dále.

Když se ustanovení stalo prozatímně, platí den, kdy služba prozatímní nastoupena byla, jako počátek doby služební, pakli definitivní ustanovení, bez přerušení následuje po službě prozatímní.

Kdož byl ustanoven, nechť předloží svůj dekret ustanovovací do 14 dnů po nastoupení služby přednostovi úřadu (ve věznicích při soudech sborových presidentovi soudu sborového první stolice – přednostovi samostatného oddělení trestního – v trestnicích správci trestnice); tento zařídí, aby počátek doby služební byl do osobního výkazu zapsán.

§ 10

Přísaha služební a slib konati povinnosti

Každý vrchní dozorce vězňů a definitivně ustanovený dozorce vězňů jest povinen při vstupu do služebního poměru státního vykonati přísahu služební do rukou úředního přednosty anebo úředníka přednostou tomu ustanoveného.

Přísahu služební jest vykonati toliko jednou, totiž při vstupu do definitivního poměru státní služby.

Formulář přísahy po doložení dne, kdy byla přísaha vykonána, buď podepsán přísežníkem. Vykonání přísahy s uvedením dne buď úředně osvědčeno na ustanovovacím dekretu.

Prozatímně ustanovený dozorce vězňů má při nástupu služby vykonati slib povinností, na který se obdobně vztahuje ustanovení o služební přísaze.

§ 11

Výkaz osobní

O každém dozorci bude veden u služebního úřadu výkaz osobní, do kterého budou zapisovány všechny osobní údaje, které jsou důležité pro státní služební poměr vůbec a zejména pro postup do vyšších platů a pro vyměření výslužného.

Tato data nechť udá každý dozorce bezprostředně po nastoupení služby a oznámí veškeré změny, pokud se nezakládají na opatřeních představeného úřadu.

§ 12

Kvalifikace

Kvalifikace určuje se ohledně dozorců pouze z podnětů zvláštních (při ucházení se o jiné místo a pod.). Stanoví ji přednosta úřadu.

Při určování kvalifikace budiž pravidlem, aby způsobilost a schopnost byla označena jako „dobrá“, jsou-li výkony posuzovaného dozorce průměrnými, jako „velmi dobrá“, převyšují-li průměr, jako „výtečná“, jestliže zároveň neobyčejně vynikají.

Výkony sluší uznati za „méně vyhovující“, jestliže pouze časem požadavkům služby vyhovují, nebo jestliže vůbec průměru nedosahují, a jako nevyhovující, pakliže nedostačí k řádnému konání služby.

Oddíl II.

Povinnosti

§ 13

Všeobecné povinnosti

Dozorcové jsou povinni býti republice věrnými a poslušnými a státní základní zákony jakož i jiné zákony nezlomně zachovávat. Mají se věnovati celou silou a se vší horlivostí službě a plniti povinnosti svého úřadu svědomitě, nestranně a nezištně, každého času pamatovati na hájení veřejných zájmů jakož i všeho se stříci a podle sil zameziti, co by jim mohlo býti na újmu nebo rušiti řádných chod správy.

Ve službě mají se věnovati výlučně opatrování služeb a prací jim uložených. Ručí za majetek jim svěřený a za každou svým zaviněním státu způsobenou škodu; náhrada ustanovuje se cestou služební.

Zvláštní povinnosti služební jsou obsaženy v předpisech zvláštních.

§ 14

Služební poslušnost

Dozorcové jsou povinni poslouchati služebních rozkazů (příkazů) svých představených a při jejich provádění hájiti sobě svěřených zájmů služby podle nejlepšího vědomí a nejlepší sil.

Domnívá-li se dozorce, že rozkaz jemu udělený spočívá na nedorozumění, má to ohlásiti rozkladem; byl-li však rozkaz přes to znovu dán anebo nebyl-li před dobou k provedení jeho určenou odvolán nebo změněn, musí býti přesně vykonán.

Rozklad takový může býti jen tenkrátě podán, nezmaří-li se odkladem účel daného rozkazu.

Nebyl-li rozkaz odvolán nebo změněn, možno se při provádění jeho od něho uchýliti, jen když nastanou události, které k uchýlení nutí anebo je omlouvají. Představenému budiž to neprodleně hlášeno.

§ 15 Úřední mlčenlivost

Dozorcové mají zachovávat o služebních věcech, necht' o nich jakkoli zvěděli, obzvláště o zařízeních věznice (trestnice), počtu a umístění vězení, způsobu hlídání a služebních úkonech jednotlivým zřízcům přidělených, o vězních ve věznicích (trestnici) držených a o vězeních jednotlivým vězňům vykázaných, jakož i vůbec o všech událostech ve věznici (trestnici) nejprísnejší mlčenlivost naproti každému, jemuž o takových věcech nejsou povinni úřední sdělení učiniti. Výjimka z toho nastane toliko potud, byli-li pro některý určitý případ sprostěni povinnosti zachovávat o něm úřední tajemství.

Zapovídá se jim zjednávat si tajně znalost služebních záležitostí nebo znalost takovou umožňovat osobám třetím.

§ 16 Chování vůbec

Dozorcové necht' si osvojit v celém chování svém ve službě i mimo službu život spořádaný a slušný, necht' se chovají stále ve shodě s požadavky disciplíny a vyvarují se všeho, co by účtyhodnost jejich snížit nebo služební nepředpojatosti jejich na újmu býti mohlo. Ke svým představeným necht' se chovají ve službě i mimo službu uctivě.

Zapovídá se jim obzvláště přetrásati služební záležitosti kázni se přičím; to platí také ohledně sdělení a úvah, jež proječovány jsou tiskem jakož i ve shromážděních.

Ve vzájemném styku dbejte slušného chování a podporujte se účinně při výkonu služby.

Nadřízení (představení) jsou povinni nakládati se svými podřízenými slušně, spravedlivě a blahovlně, jakož i příslušným ohledem odpovídajícím jejich postavení.

Mohou svým podřízeným v přítomnosti vězňů jen tenkrátě výtky činiti, je-li to naprosto nevyhnutelným, nestaň se ale nikdy způsobem nešetným.

Dozorcům zapovídá se přijímat dary, služby nebo úslužnosti se strany dodavatelů, podnikatelů prací nebo jiných osob s ohledem na jich službu ať přímo či nepřímě jim nabízené anebo vcházeti ve spojení s vězni nebo jejich příslušníky. Rovněž tak se dozorcům zapovídá stýkati se nepatřičně s vězni propuštěnými. Mají pečovat o to, aby také členové jejich rodin se přísně zdržovali každého takového styku s vězni, dodavateli, podnikateli prací jakož i s příslušníky těchto osob.

§ 17

Chování ve službě

Dozorci mají služební úkony pozorně a přesně prováděti, domácí řád přísně dodržovati, o zachování a šetření státního majetku pečovati a bedlivě k tomu hleděti, aby osoby ve vazbě jsoucí byly bezpečně vězněny a aby zabráněno bylo tajnému dorozumívání mezi vězni.

Vyskytnuvší se nepořádky mají odstraniti a je, právě tak jako prosby a stížnosti vězňů v knize ohlašovací poznamentati a představenému hlásiti.

§ 18

Chování k vězňům

Dozorci mají vůči vězňům osvědčovati chování vážné a pevné. Zakazuje se jim vězňům nadávati a jimi zle nakládati, rovněž svémocně na vězně ruku vložiti, leda že by byli napadeni nebo jim následkem zpuřnosti zabráněno bylo službu konati, anebo že by šlo o to, aby zamezen byl pokus o útěk.

S vězni nesmějí se pouštěti do žádného nedovoleného styku, aniž smějí jim něco darovati, půjčiti, prodati, přinášeti zvenčí nebo od spoluvězně, nebo od nich něco přijmouti, sobě vypůjčiti, koupiti, směniti anebo jakoukoliv objednávku převzít.

Rozmluvy své s vězni mají obmeziti na míru nejnutnější vystříhající se bezpodmínečně všech důvěrností, žertů, neslušností, všelikého vyprávění novinek, vyjadřování se o trestních řízeních konaných s vězni apod.

Zakazuje se jim používání vězňů k osobním službám. Vězňům dlužno vykati.

§ 19

Trvání služby

Trvání služby řídí se potřebou, rovněž výkon služby noční. V nutných případech musí dozorce také jiné služební výkony, než které se jim obyčejně přikazují, opatřiti.

Nedělní klid jest dozorcí dopřávati potud, pokud se to srovnává s neodkladnými požadavky služby.

Měl-li dozorce celodenní službu nedělní, má nárok na volný den v týdnu po této neděli následujícím anebo stanovenou peněžní odměnu.

Nedělní služba jest celodenní, musí-li se dozorce následkem služby ve věznici (trestnici) nejméně osm hodin, čítajíc dohromady dopoledne i odpoledne, zdržovati.

Zvláštními předpisy se stanoví, zdali a pokud poskytují se dozorcům odměny i za některé jiné služební úkony.

Za služby a služební pohotovosti nesmějí se dozorcí bez svolení úředníka jim bezprostředně nadřízeného vzdáliti z věznice (trestnice).

Nastanou-li okolnosti kromobyčejné, může přednosta úřadu přechodným nařízením stanovit obmezení ve příčině vzdálení se z úředního místa i po dobu volnou.

Taktéž může se dozorkyním ve věznici (trestnici) bydlícím býti ustanovena určitá hodina pro návrat domů.

§ 20

Služební cesta

Žádosti, rozklady a stížnosti ve služebních anebo služebního poměru se týkajících osobních věcí, mají dozorcí přednésti zpravidla cestou služební, vždy však výlučně u nadřízených úřadů.

Při úředních prohlídkách věznice (trestnice) vykonávaných zmocněncem ministerstva spravedlnosti nebo presidia vrchního zemského soudu (vrchního státního zastupitelství) mají právo přednáseti prosby a stížnosti také osobě, jež úřední prohlídkou byla pověřena, aniž by dodržely předepsanou cestu služební.

Toto ustanovení neplatí pro stížnosti, jež jsouce opravnými prostředky, musí býti v určité lhůtě určitému úřadu podány.

Stížnosti do služebních nařízení představenými vydaných nemají účinku odkladného.

§ 21

Pobyt

Dozorcí jsou zavázáni nastěhovati se do vykázaného bytu služebního, a jsou-li svobodnými, do vykázaného společného příbytku.

Jinak mají své samostatné bydliště a svůj byt zvoliti tak, aby mohli všem povinnostem služebním přesně dostáti.

Svoje bydliště mají oznámiti služebnímu úřadu a hlásiti každou jeho změnu.

Kdož jest služby oprávněně vzdálen, nechť učiní služebnímu úřadu oznámení, zdržuje-li se mimo své stálé bydliště.

Po dobu své dovolené mají dozorcí oznámiti adresu, pod kterou jim úřední vyrozumění nejkratší cestou dodána býti mohou.

§ 22

Služební oděv

Ve službě mají dozorcí nositi předepsaný služební oděv a zbraň, pokud přednosta služebního úřadu pro jednotlivé úkony nic jiného nenařídí.

Mimo službu nejsou povinni služební oděv nositi. Dozorcům, kteří provozují vedlejší zaměstnání nebo mají účast na výdělečné činnosti osoby jiné, zapovídá se po dobu takového zaměstnání služební oděv nositi.

Dovoleno jest nositi stejnokroj vlastní, vyhovuje-li přesně předpisům.

§ 23

Ozbrojení

Dozorcové jsou opatřeni zbraní, o jejíž náležité opatrování a udržování v dobrém stavu mají pečovati.

Také mohou býti vyzbrojeni střelnou zbraní, buď vůbec anebo při zvláštních úkonech služebních.

§ 24

Prokazování úcty

Nosí-li služební oděv, prokazují dozorcí poctu po vojensku. Vstoupí-li do síně představeného smeknou, leda že by měli učiniti hlášení.

§ 25

Použití zbraně

Dozorcové smějí použití zbraně toliko v těchto případech:

1. k rozkazu představeného,
2. k nutné sebeobraně,
3. aby zmařen byl vězňům pokus o útěk, není-li jiného prostředku k jejich zadržení.

V případě 3. jest použití zbraně, jedná-li se o vězně ve věznicích při sborových soudech, obmezeno na pokusy o útěk z věznice nebo ze soudní budovy.

Střelné zbraně smí býti teprve tehdy použito, nestačí-li poboční zbraň k dosažení účelu a není-li obavy, že by mohly býti osoby jiné ohroženy.

Použití střelné zbraně musí vždy, krom případu sebeobrany, předcházeti vážné napomenutí a pohrůžka zbraní.

§ 26

Účastenství ve spolcích a shromážděních

Dozorcům jest zapovězeno účastenství ve spolcích, jejichž snahy nebo způsob činnosti příčí se služebním povinnostem dozorců.

Rovněž jest zapovězeno vystupovati ve svazy, které sledují účel rušiti nebo staviti úřadování nebo službu.

Žádný dozorce nesmí přináležeti cizozemské společnosti, která sleduje politické účely

§ 27

Vedlejší zaměstnání

Dozorcové nesmějí míti vedle své služby výdělečného zaměstnání nebo služby, které se nesrovnávají se svědomitým a nezištným plněním jich služebních povinností. Každé výdělečné zaměstnání vedlejší buď služebnímu úřadu hlášeno.

§ 28

Zaneprázdnění ve službě

Nemůže-li dozorce pro nemoc nebo dočasně z jiných závažných důvodů zastávat svou službu, má to co možná brzy oznámiti svému bezprostředně nadřízenému úředníku a k žádosti přednosty služebního úřadu osvědčiti důvod přiměřeným způsobem.

Dozorce pro nemoc ve službě nepřítomný jest zavázán k úřednímu příkazu podrobiti se prohlídce lékařské (úředním lékařem, vězeňským lékařem domácím, domácím lékařem trestnice).

Ospravedlněná nepřítomnost ve službě, zejména nemocí způsobená nebo v předpisech zdravotní policie založená, nemá za následek zmenšení platu nebo zkrácení v postupu do vyššího platu.

Nepřijde-li dozorce svémocně déle nežli tři dni do služby neprokávavši dostatečného důvodu omluvného, pozbude bez újmy své disciplinární odpovědnosti svých požitků za dobu neospravedlněné nepřítomnosti. Příjmy již vyplacené srazí se od nejbližší kvoty požitků.

§ 29

Vojenská služba

Ustanovení § 30 služební pragmatiky jest užití obdobně pro dozorce.

§ 30

Sňatek

K sňatku nepotřebuje dozorce zvláštní povolení, avšak počet dozorců vězňů ve věznici (trestnici), kteří mohou býti ženatí, může býti ministestvem spravedlnosti ze služebních ohledů obmezen.

Oddíl III.

Práva
§ 31
Práva všeobecná

Práva dozorců stanoví III. oddíl druhé hlavy (§§ 168 až 176) služební pragmatiky.

§ 32
Dovolená

Doba roční dovolené na zotavenou činí čtrnáct dní. Udělovati tuto dovolenou náleží ve věznicích s vlastní správou vězeňskou tomu, kdo vězeňskou správu vede (vrchnímu řediteli, správci), v jiných věznicích přednostovi služebního úřadu, v trestnicích tomu, kdo správu trestnice vede.

Udělovati dovolenou delší náleží, pokud jde o dozorce ve věznicích při soudech sborových, do čtyř týdnů přednostovi služebního úřadu, do šesti týdnů presidentovi vrchního zemského soud; pokud jde o dozorce v trestnicích, do čtyř týdnů domácímu komisaři a do šesti týdnů vrchnímu státnímu zástupci.

Udělení dovolené nad šest týdnů jest vyhraženo ministerstvu spravedlnosti.

Oddíl IV.

Změny v poměru služebním a jeho zrušení

§ 33
Přeložení

Dozorci mohou býti z moci úřední přeloženi na jiné místo téhož služebního odvětví. K přeložení povoláno jest ministerstvo spravedlnosti.

Při přeložení na jiné služební místo budiž přeloženému poskytnuta přiměřená lhůta stěhovací.

Ustanovení § 68 služební pragmatiky o nároku na odškodnění za činži jest obdobně použiti.

§ 34
O výměně služby

Dozorci žádaná výměna služby může býti povolena, dovolují-li to zájmy služební a nevzejde-li tím státní pokladně žádných výloh.

Povolení přísluší presidentu vrchního zemského soudu (vrchnímu státnímu zástupci). Jde-li o dozorce různých obvodů, mají se dotyční presidenti vrchních zemských soudů (vrchní státní zástupci) dohodnouti.

§ 35

O postavení mimo službu, přeložení na odpočinek a zrušení služebního poměru

Ohledně postavení mimo službu, přeložení na odpočinek a zrušení služebního poměru jest obdobně použití §§ 71, 72, 75 a 86 služební pragmatiky.

Vyímaje postavení mimo službu, jež vyhrazeno jest ministerstvu spravedlnosti, přísluší rozhodnutí ohledně dozorců ve státních trestnicích vrchnímu státnímu zástupci.

§ 36

Vysvědčení o působení

Při přeložení na odpočinek, jakož i při vystoupení ze služebního poměru má přednost služebního úřadu vydati dozorcí vysvědčení o způsobu a době jeho zaměstnání, a na žádost též o jeho chování a jeho způsobilosti.

Oddíl V.**Jak se trestá porušení povinností**

§ 37

Disciplinární zodpovědnost

Dozorci, kteří své stavovské nebo úřední povinnosti poruší, stihnou – bez újmy jich trestněprávní zodpovědnosti – tresty pořádkové nebo disciplinární dle toho, je-li porušení povinnosti jen nepořádností, či – s ohledem na způsob nebo tíži pochybení, na opakování nebo jiné přitěžující okolnosti – služebním přečinem.

Ustanovení §§ 88 a 89 odst. 1. služební pragmatiky jest obdobně použití.

Tresty pořádkové

§ 38

Způsoby pořádkových trestů

Tresty pořádkové jsou:

- a) výstraha beze svědků,
- b) výstraha před shromážděným dozorčím personálem (při vrchních dozorcích vězňů před shromážděním vrchních dozorců),
- c) ztráta jednoho či dvou volných dnů,
- d) pokuta peněžitá.

Peněžitá pokuta nesmí v jednotlivém případě převyšovati obnos padesáti korun. Úhrn peněžitých pokut, dozorcí během jednoho roku právoplatně uložených, nesmí převyšovati obnos jednoměsíčního služného.

Peněžitá pokuta smí býti uložena jen po písemné pohrůžce.

§ 39

Ukládání trestů pořádkových

Právo ukládati tresty pořádkové přísluší mimo disciplinární komisi přednostovi služebního úřadu, jakož i přednostovi každého úřadu nadřízeného.

Ve věznicích s vlastní vězeňskou správou přísluší právo ukládati tresty pořádkové v § 38 lit. *a* až *c* uvedené též tomu, kdo vede vězeňskou správu (vrchnímu řediteli, správci).

Před uložením pořádkového trestu budiž obviněnému dána příležitost, písemně neb ústně se ospravedlniti.

Tresty pořádkové v § 38 lit. *a* a *b* uvedené budtež obviněnému sděleny vždy též písemně s udáním důvodu.

Peněžité pokuty vyberou se v případě potřeby srážkou ze státních požitků.

Složených pokut upotřebí se k dobročinným účelům ve prospěch dozorčího personálu.

Bližší ustanovení o tom budou vydána. Tresty pořádkové nezapišou se do osobních výkazů.

§ 40

Opravné prostředky proti trestům pořádkovým

Proti trestům pořádkovým v § 38 lit. *c* a *d* uvedeným může býti do 14 dnů po písemném jich sdělení podána stížnost u úřadu služebního, pokud nebyly uloženy disciplinární komisí anebo ministerstvem spravedlnosti.

Směřuje-li stížnost proti trestu pořádkovému, uloženému osobou vedoucí správu věznice, rozhoduje o ní president sborového soudu (představený samostatného trestního oddělení); ve všech ostatních případech rozhoduje přednosta úřadu nejbližší vyššího. Proti rozhodnutí není dalšího opravného prostředku.

Tresty disciplinární

§ 41

Způsoby trestů disciplinárních

Disciplinární tresty jsou:

- a)* důtka,
- b)* vyloučení z postupu do vyšších příjmů,
- c)* zmenšení služného,
- d)* přeložení na odpočinek se zmenšením odpočinkového požitku,
- e)* propuštění.

Tresty disciplinární mohou býti uloženy pouze nálezem příslušné disciplinární komise po provedení předespaného disciplinárního řízení.

Nálezy disciplinární nemohou být správním opatřením ani měněny ani zrušeny.

§ 42

Vyloučení z postupu do vyšších příjmů

Na vyloučení z postupu do vyšších příjmů nemůže být uznáno na dobu delší tří let. Vyloučení zastavuje postup o celou v nálezu určenou lhůtu, i když nároku na postup bylo dosaženo před pravomocí nálezu; při počítání lhůt nepočítá se ona doba, která postup do vyšších příjmů není započitatelná.

Dozorce vězňů, který byl k tomuto trestu odsouzen, vyloučen jest před uplynutím doby v nálezu stanovené k povýšení na vrchního dozorce vězňů.

§ 43

Zmenšení služného

Na zmenšení služného nemůže být uznáno na dobu delší tří let. Srážka budiž v nálezu stanovena nejvýše dvacetipět procenty.

Vstoupí-li dozorce před ukončením trestu do výslužby, zmenšuje se taková částka výslužného pro zbytek trvání trestu v percentuelním výměru nálezem určeném.

Po čas trvání trestu jest postup do vyšších příjmů a povýšení na vrchního dozorce vyloučeno.

§ 44

Přeložení na odpočinek

Trestné přeložení na odpočinek může se státi buď na určitou dobu nebo trvale. Srážka z normálního požitku odpočinkového (z odbytného) budiž stanovena nejvýše dvacetipět procenty.

Po uplynutí doby v nálezu určené budiž s úředníkem naloženo tak, jako by byl v době, kdy disciplinární nález nabyt právní moci, býval přeložen na dočasný odpočinek.

§ 45

Propuštění

V případě trestu propuštění může se potrestanému pro případ prokázané potřeby v nálezu výjimečně doživotně anebo na obmezenou dobu přiřknouti trvalý příspěvek na výživu v nejvyšší výměře poloviny obnosu, jenž by mu byl při přeložení na odpočinek příslušel jako normální požitek odpočinkový.

Nevinným [rodinným – pozn. autora] příslušníkům propuštěného může se, kdyby jim byl v případě, že by propuštěný zemřel v době, kdy nález nabyt moci

práva, příslušel nárok na zaopatřovací požitky, přiřknouti v nálezu za okolností ohleduhodných přiměřený příspěvek na výživu v nejvyšší míře jich normálního zaopatřovacího požitku od úmrtí propuštěného počínaje, a nebylo-li užito ustanovení prvního odstavce, již také od zastavení jeho příjmů.

Zákonná ustanovení o ztrátě odpočinkových a zaopatřovacích požitků následkem trestního odsouzení platí i pro takové příspěvky na výživu.

§ 46

Stanovení trestu disciplinárního

Při stanovení disciplinárního trestu dlužno vždy přihlížeti k závažnosti služebního přečinu a k újmám z něho vyplývajícím, jakož i k stupni provinění a celkovému dosavadnímu chování.

Disciplinární komise a řízení

§ 47

Disciplinární komise

Disciplinární řízení proti dozorcům ve věznicích sborových soudů koná disciplinární komise u vrchního zemského soudu a řízení disciplinární proti dozorcům v trestnicích disciplinární komise u vrchního státního zastupitelství, zřízená dle služební pragmatiky a nařízení min. sprav. ze dne 2. února 1914, č. 5 ř. z.

Pořad práva proti rozhodnutím těchto disciplinárních komisí jde na vrchní disciplinární komisi min. spravedlnosti.

§ 48

O příslušnosti, disciplinárních senátech, disciplinárních návladních, obhajování, delegaci, vyloučení a odmítnutí

Co se tkne příslušnosti, sestavení disciplinárních senátů, disciplinárních návladních, obhajování delegace, vyloučení a odmítnutí členů disciplinární komise použití jest obdobně §§ 102 až 111 služ. pragmatiky s tou úchylnou, že obviněný dozorce má právo voliti si obhájce též z dozorců.

§ 49

Zahájení disciplinárního řízení

Je-li proti některému dozorcí podezření nějakého porušení povinnosti, jež jeví se jako disciplinární přečin, pro nějž dlužno uznati na některý z disciplinárních trestů § 41 lit. *a* až *c*, má přednosta služebního úřadu vyšetřiti skutkovou povahu a obviněného o tom protokolárně vyslechnouti. V případech § 41, lit. *d* nebo *e*

má zařídít zahájení disciplinárního vyšetřování, oznámiti to obviněnému s označením jednotlivých bodů obvinění a jej vyslechnouti.

Proti tomuto opatření není opravného prostředku.

§ 50

Oznámení státnímu zástupci

Domnívá-li se přednosta služebního úřadu nebo disciplinární komise, že porušení povinnosti úředníků za vinu kladené má býti stíháno soudem trestním, budiž učiněno oznámení státnímu zástupci.

Až do ukončení trestního řízení má řízení disciplinární zůstat v klidu.

§ 51

Propuštění bez dalšího řízení

Byl-li proti dozorcí vyneseno trestní rozhodnutí, který dle platných zákonných předpisů má za bezprostřední následek ztrátu úřadu, budiž bez dalšího řízení provedeno propuštění úředníka cestou administrativní.

Propuštění přísluší v takových případech ohledně dozorců věznic soudů sborových presidentu vrchního zemského soudu, ohledně dozorců ve státních trestnicích vrchnímu státnímu zástupci. Budiž při tom použito § 45 tohoto nařízení.

§ 52

Provedení disciplinárního vyšetřování

Provedení disciplinárního vyšetřování náleží proti dozorcům věznic soudů sborových přednostovi služebního úřadu, jenž má právo pověřiti provedením též radu, jemuž svěřen jest dohled nad věznicí, nebo jiného člena soudu sborového.

Provedení disciplinárního vyšetřování proti dozorcům ve státních trestnicích přísluší řediteli trestnice, pokud jím vrchní státní zástupce nepověří domácího komisaře trestnice.

Použití tu jest ustanovení § 118, odst. 2. a 185 odst. 2. služební pragmatiky. Je-li dle toho přednosta služebního úřadu z vedení vyšetřování vyloučen anebo, je-li povolán k jiné činnosti v disciplinárním řízení, má president vrchního zemského soudu (vrchní státní zástupce) ustanoviti jiného úředníka vyšetřujícím komisařem.

Na provedení jest ostatně použito obdobně ustanovení §§ 119 až 121 služební pragmatiky.

§ 53

Skončení zahajovacího řízení

Když zjištění skutkové povahy či disciplinární vyšetřování bylo skončeno, má přednosta služebního úřadu (domácí komisař trestnice) předložit spisy se svým návrhem v cestě služební příslušné disciplinární komisi.

Při dozorcích ve státních trestnicích opatřiti jest též znalecké vyjádření konference úředníků.

§ 54

Rozhodnutí bez ústního líčení

Spisy sdělí se disciplinárnímu návladnímu, jenž je vrátí disciplinární komisi se svými návrhy.

Disciplinární komise může bez ústního líčení vyhledávání dáti doplniti, řízení pro přečin služební zastaviti anebo nálezem vyřknouti některý z trestů uvedených § 41 lit. *a* až *c*. Domnívá-li se disciplinární komise v případě druhém, že jde jen o nepořádnost, může buď postoupiti spisy přednostovi služebního úřadu anebo sama uložit trest pořádkový.

Odůvodněné usnesení o zastavení řízení doručiti jest v cestě služební obviněnému a disciplinárnímu návladnímu. Tento má právo stížnosti během čtrnácti dnů na vrchní disciplinární komisi.

§ 55

Ústní líčení

Věc odkázati jest jedině tehdy k ústnímu líčení, přichází-li v úvahu uložení některého z trestů vytčených v § 41 lit. *d* a *e*.

V usnesení odkazovacím musí obvinění býti určitě uvedeno a označena opatření, jež dlužno učiniti k přípravě ústního líčení. Proti odkazovacímu usnesení není opravného prostředku.

Do osmi dnů po doručení odkazovacího usnesení mohou obviněný a disciplinární návladní podati další návrhy, o nichž rozhodne disciplinární komise bez připuštění samostatného opravného prostředku.

Pro ústní líčení platí předpisy §§ 123 a 125 služ. pragmatiky s tou změnou, že má dozorce právo voliti si důvěrníky z příslušného kruhu dozorců.

§ 56

Nález a odvolání

O nálezu a odvolání použití jest obdobně ustanovení §§ 126 a 133 služ. pragmatiky.

§ 57

Rozhodování vrchní disciplinární komise

Vrchní disciplinární komise ministerstva spravedlnosti rozhoduje o odvolání bez ústního líčení.

§ 58

Výkon nálezu

Když nález vešel v moc práva, zařídí předseda disciplinární komise výkon trestu příslušným úřadem a zašle jedno vyhotovení disciplinárního nálezu i s důvody, v cestě služební přednostovi služebnímu úřadu odsouzeného.

Disciplinární tresty zapíší se do osobního výkazu. Pokud zápis trvá, budiž uschován opis nálezu.

§ 59

Výmaz trestů

Po uplynutí tří let od pravomoci nálezu, v nižádném případě však před úplným odpykáním uloženého disciplinárního trestu, budiž zápis v osobním výkaze na žádost vymazán, choval-li se dozorce od té doby bezvadně.

Rozhodnutí o výmazu přísluší při dozorcích ve věznicích soudů sborových presidentu vrchního zemského soudu, při dozorcích ve státních trestnicích vrchnímu státnímu zástupci.

Ministr spravedlnosti může, když trest z osobního výkazu byl vymazán, při trvalém bezvadném chování se a velmi dobré službě dozorce povolit, aby při dalším postupu do vyšších požitků lhůta, pro kterou byl z postupu vyloučen, znovu zcela nebo částečně byla započtena.

§ 60

Obnova řízení, navrácení v předešlý stav, suspense, doručování, prostředky opravné a lhůty, osvobození od kolků a poplatků

Stran obnovy řízení navrácení v předešlý stav, suspense, doručování, prostředků opravných a lhůt a stran osvobození od kolků a poplatků jest obdobně použití ustanovení §§ 137 až 152 služ. pragmatiky.

§ 61

Zváštní ustanovení pro dozorce na odpočinku

Ustanovení §§ 153 až 155 služ. pragmatiky jest obdobně použití.

Dozorcové výpomocní

Ustanovení §§ 1, 2 a 12, pak ustanovení druhého služebního řádu pro dozorce vězňů platí také pro výpomocné dozorce vězňů s výjimkou třetího a čtvrtého odstavce § 28 a s výjimkou § 29.

Výpomocní dozorcové skládají před nastoupením služby slib povinností.

Výpomocní dozorcové vězňů podrobí se do roka zkoušce ze služebních předpisů. Pro tuto zkoušku platí ustanovení odstavců 4 a 7 § 4 služebního řádu pro dozorce vězňů.

Nebyla-li zkouška, a bylo-li povoleno její opakování, opětná zkouška s prospěchem vykonána, zruší se služební poměr výpovědí.

Ustanovení § 168, odstavec 2 služ. pragm. neplatí pro výpomocné dozorce vězňů.

Denní platy ustanoveny jsou nařízením vlády republiky Československé ze dne 27. února 1920, číslo 120 Sb. z. a n., drahotní přídavky ze dne 7 října 1919, číslo 541 Sb. z. a n.

Služební řád pro dozorkyně vězňů

Oddíl I.

Všeobecná ustanovení

§ 1

Náležitosti pro ustanovení

K ustanovení dozorkyní se vyžaduje, aby uchazečka byla:

- a)* státní občankou československou,
- b)* úplně zdravá a statná,
- c)* ne mladší 24 a ne starší 30 let,
- d)* bezúhonná,
- e)* svobodná, vdova, rozvedená nebo rozloučená a vždy bezdětná.
- f)* znalá čtení, písma, počtů, a jednoduchých ženských ručních prací,
- g)* dostatečně znalá potřebných jazyků,

Z ustanovení jsou vyloučeny osoby, které nejsou úplně způsobilými k právnímu jednání a osoby, na jejichž jmění uvalen byl konkurs, pokud řízení konkursní trvá.

§ 2

Přivolení ministra spravedlnosti k ustanovení

K ustanovení vyžaduje se přivolení ministerstva spravedlnosti, když uchazečka:

- a)* předepsané hranice věkové ještě nedosáhla anebo ji překročila, aniž byla dosud ve službě státní,
- b)* odsouzena byla pro zločin anebo přečin nebo přestupek ze ziskuchtivosti anebo proti mravopoctnosti,
- c)* propuštěna byla ze služby státní anebo vystoupila v době zahájeného řízení disciplinárního za služby státní, nebo
- d)* jest se zřízencem věznice (trestnice) nebo s představeným úředníkem, nacházejícím se v úřadě, věznici (trestnici) nadřízeném, spřízněna nebo sešvakřena v linii vzestupné nebo sestupné anebo v linii pobočné až do třetího stupně včetně, anebo je-li k takovému úředníku poměru adopčním.

§ 3 Způsob ustanovení

Dozorkyně vězňů ustanoví se nejprve prozatímně, to jest s výhradou odvolání. Ustanovení budiž odvoláno, osvědčí-li se nespolehlivou nebo nezpůsobilou, anebo nevykoná-li s prospěchem zkoušku z předpisů služebních během půl roku po svém ustanovení.

Zkouška koná se před komisí. Komise skládá se ve věznicích při sborových soudech se správou vlastní z obou správních úředníků věznice a z dozorčího úředníka vězeňského; ve věznicích při sborových soudech nemajících správy vlastní, z presidenta sborového soudu (přednosta samostatného oddělení trestního – nařízení ministerstva spravedlnosti ze dne 17. května 1905, věstník č. 10), z rady při dotyčném soudu, jemuž svěřen jest dohled nad věznicí a z úředníka věznice; v trestnicích pak z obou nejvyšších úředníků správních a z inspektora vězeňské stráže.

Ve věznicích s vlastní správou při soudech sborových může president sborového soudu (přednosta samostatného oddělení trestního) nebo k jeho příkazu rada při dotyčném soudu, jemuž svěřen jest dohled nad věznicí, převzítí předsednictví komise, v kterémžto případě vystoupí z komise jeden z obou správních úředníků věznice.

Komise rozhodne většinou hlasů usnesením, zda dozorkyně vězňů zkoušku složila s prospěchem či bez úspěchu; výsledek zkoušky napíše do osobního výkazu.

Opakování zkoušky po třech měsících může povolit, byla-li služba uspokojivě konána, onen úřad, jenž má právo ji ustanovovati.

Nejdéle do dvou let budiž dozorkyně vězňů buď definitivně ustanovena, nebo budiž služební poměr její zrušen.

§ 4 Podlounné dosažení místa

Stejný jako § 5 služebního řádu pro dozorce vězňů.

§ 5 Kdo ustanovuje dozorkyně vězňů

Stejný jako § 6 služebního řádu pro dozorce vězňů.

§ 6 Ustanovovací dekret

Stejný jako § 7 služebního řádu pro dozorce vězňů.

§ 7

Počátek poměru služebního

Stejný jako § 8 služebního řádu pro dozorce vězňů

§ 8

Počátek doby služební

Doba služební počíná při ustanovení novém nebo opětném dnem, kdy služba skutečně byla nastoupena.

Když se ustanovení stalo prozatímní, platí den, kdy služba prozatímní byla nastoupena, jako počátek doby služební, pakli definitivní ustanovení, bez přerušení následuje po službě prozatímní.

Kdož byl ustanoven, nechť předloží svůj dekret ustanovovací do 14 dnů po nastoupení služby přednostovi úřadu (ve věznicích při soudech sborových presidentovi soudu sborového první stolice, přednostovi samostatného oddělení trestního – v trestnicích správci trestnice); tento zařídí, aby počátek doby služební byl do osobního výkazu zapsán.

§ 9

Přísaha služební a slib

Každá definitivně ustanovená dozorkyně jest povinna při vstupu do služebního poměru státního vykonati přísahu služební do rukou úředního přednosty anebo úředníka přednostou tomu ustanoveného.

Přísahu služební jest vykonati toliko jednou, totiž při vstupu do definitivního poměru státní služby.

Formulář přísahy po doložení dne, kdy byla přísaha vykonána, buď podepsán přísahající dozorkyní. Vykonání přísahy s uvedením dne buď úředně osvědčeno na ustanovovacím dekretu.

Prozatímně ustanovená dozorkyně vězňů má při nástupu služby vykonati slib povinností, na který se obdobně vztahuje ustanovení o služební přísaze.

§ 10

Výkaz osobní

O každé dozorkyni bude veden u služebního úřadu výkaz osobní, do kterého budou zapisovány všechny osobní údaje, jež jsou důležité pro státní služební poměr vůbec a zejména pro postup do vyšších platů a pro vyměření výslužného.

Tato data nechť udá každá dozorkyně bezprostředně po nastoupení služby a oznámí veškeré změny, pokud se nezakládají na opatřeních představeného úřadu.

Dozorkyně má právo do svého osobního výkazu nahlížeti a opis jeho si poříditi.

§ 11 Kvalifikace

Stejný jako § 12 služebního řádu pro dozorce vězňů.

Oddíl II.

Povinnosti § 12 Všeobecné povinnosti

Stejný jako § 13 služebního řádu pro dozorce vězňů.

§ 13 Služební poslušnost

Dozorkyně jsou povinny poslouchati služebních rozhodnutí (příkazů) svých představených a při jejich provádění hájiti sobě svěřených zájmů služby podle nejlepšího vědomí a nejlepších sil.

Domnívá-li se dozorkyně, že rozkaz jí udělený spočívá na nedorozumění, má to ohlásiti rozkladem; byl-li však rozkaz přes to znovu dán anebo nebyl-li před dobou k provedení jeho určenou odvolán nebo změněn, musí býti přesně vykonán.

Rozklad takový může býti jen tenkrátě podán, nezmaří-li se odkladem účel daného rozkazu.

Nebyl-li rozkaz odvolán nebo změněn, možno se při provádění jeho od něho uchýliti, jen když nastanou události, které k uchýlení nutí anebo je omlouvají. Představenému budiž to neprodleně hlášeno.

§ 14 Úřední mlčenlivost

Stejný jako § 14 služebního řádu pro dozorce vězňů.

§ 15 Chování vůbec

Dozorkyně nechť si osvojí v celém chování svém ve službě i mimo službu život spořádaný a slušný, nechť se chovají stále ve shodě s požadavky disciplíny a vyvarují se všeho, co by úctyhodnost jejich snížiti nebo služební nepředpojatosti jejich na újmu býti mohlo. Ke svým představeným nechť se chovají ve službě i mimo službu uctivě.

Zapovídá se jim obzvláště přetřásati věci služební způsobem kázni se přičícím; to platí také v příčině sdělení a úvah, jež proječovány jsou tiskem jakož i ve shromážděních.

Ve vzájemném styku dbejte slušného chování a podporujte se účinně při výkonu služby.

Nadřízení (představení) jsou povinni nakládati svými podřízenými slušně a spravedlivě, jakož i příslušným ohledem odpovídajícím jejich postavení.

Mohou svým podřízeným v přítomnosti vězňů jen tenkrátě činiti výtky, je-li to naprosto nevyhnutelným, nestaň se ale nikdy způsobem nešetným.

Dozorkyním zapovídá se přijímati dary, služby nebo úslužnosti se strany dodavatelů, podnikatelů prací nebo jiných osob s ohledem na jich službu ať přímo či nepřímo jim nabízené anebo vcházeti ve spojení s vězni nebo jejich příslušníky. Rovněž tak se dozorkyním zapovídá stýkati se nepatřičně s vězni propuštěnými. Mají pečovati o to, aby také členové jejich rodin se přísně zdržovali každého takového styku s vězni, dodavateli, podnikateli prací jakož i s příslušníky těchto osob.

§ 16

Chování ve službě

Stejný jako § 17 služebního řádu pro dozorce vězňů

§ 17

Chování k vězňům

Stejný jako § 18 služebního řádu pro dozorce vězňů.

§ 18

Trvání služby

Stejný jako § 19 služebního řádu pro dozorce vězňů.

§ 19

Služební cesta

Stejný jako § 20 služebního řádu pro dozorce vězňů.

§ 20

Pobyt

Dozorkyně jsou zavázány nastěhovati se do služebního bytu jim vykázaného. Kdož jest služby oprávněně vzdálen, nechť učiní služebnímu úřadu oznámení, zdržuje-li se mimo své stálé bydliště.

Po dobu své dovolené mají dozorkyně oznámiti adresu, pod kterou jim úřední vyrozumění nejkratší cestou mohou dodána býti.

§ 21

Služební oděv

Ve službě mají dozorkyně nositi předepsaný služební oděv, pokud jim přednosta služebního úřadu pro jednotlivé úkony nic jiného nenařídí. Mimo službu nejsou povinny služební oděv nositi.

Dovoleno jest nositi oděv vlastní, vyhovuje-li přesně oděvu služebnímu.

§ 22

Účastenství ve spolcích a shromážděních

Stejný jako § 26 služebního řádu pro dozorce vězňů.

§ 23

Vedlejší zaměstnání

Stejný jako § 27 služebního řádu pro dozorce vězňů.

§ 24

Zaneprázdnění ve službě

Stejný jako § 28 služebního řádu pro dozorce vězňů.

Oddíl III.

Práva

§ 25

Práva všeobecná

Dozorkyně vstupuje definitivním ustanovením do trvalého služebního poměru k státu a poměr ten může býti zrušen toliko za podmínek v tomto služebním řádu uvedených.

Definitivně ustanovená dozorkyně má nárok na místo odpovídající jejímu definitivnímu ustanovení. Má titul „dozorkyně vězňů“.

§ 26, 27, 28, 29, a 32

byly zrušeny nařízením vlády republiky československé ze dne 9. listopadu 1919, číslo 657 Sb. z. a. n., které upravuje nově služební příjmy, přídavky a odpočivné dozorkyň vězňů. Nařízení toto jest na konci tohoto služebního řádu.

§ 30

Poplatky při úkonech přespolních a přeložení z úřední moci

Dozorkyně obdrží při úkonech přespolních a při přeložení z moci úřední tytéž poplatky jako dozorce vězňů.

§ 31

Dovolená

Každá dozorkyně má nárok na roční dovolenou 14 dní na zotavenou, pokud tomu nepřekážejí naléhavé zřetele služební. Čas dovolené ustanoví se podle služebních poměrů.

Dovolená udělená ze zvláštního důvodu nevčítá se do dovolené na zotavenou, trvala-li jen dobu tímto důvodem opodstatněnou. Překročení dovolené rovná se svémocnému vzdálení se ze služby.

Povolení dovolené nevylučuje, aby dovolená ze zvláštních příčin služebních byla změněna. Bude však umožněno, aby dovolená byla nastoupena anebo v ní bylo pokračováno, jakmile to služba připustí. Za cesty, způsobené nepředvídaným povoláním z dovolené, poskytuje se náhrada normálního cestovného.

Nemohla-li býti dovolená na zotavenou poskytnuta vůbec anebo v plné výměře, vezme se k tomu zřetel při stanovení dovolené v příštím roce.

Poskytnutí dovolené delší než 2 měsíce může býti spojeno s podmínkou, že příjmy za dobu 14 denní dovolenou přesahující odpadnou, a že doba tato nebude započítána při postupu do vyšších stupnic platových a při vyměřování odpočivného.

Trvala-li dovolená již 6 měsíců, bude povolení další dovolené spojeno se všemi podmínkami v předcházejícím odstavci uvedenými.

Při počítání šestiměsíční dovolené bude přihlíženo k mezitímní činné službě jako k přerušení dovolené jenom tehdy, činila-li činná služba aspoň polovici dovolené před tím poskytnuté. V tomto případě bude oněch 6 měsíců počítáno teprve od konce služby konané mezi oběma dovolenými. Při kratší službě mezi dovolenými konané, budou při počítání šestiměsíční dovolené čítány dílčí dovolené dohromady.

Udělovati roční 14 denní dovolenou náleží ve věznicích s vlastní správou vězeňskou tomu, kdo vede (vrchnímu řediteli, řediteli, správci), v jiných věznicích přednostovi sborového soudu, v trestnicích tomu, kdo vede správu trestnice.

Udělovati dovolenou delší náleží, pokud jde o dozorkyně ve věznicích při soudech sborových, do 4 neděl přednostovi sborového soudu, do 6 neděl

prezidentovi vrchního zemského soudu; pokud jde o dozorkyně v tresnicích, do 4 neděl domácímu komisaři a do 6 neděl vrchnímu státnímu zástupci.

Udělení dovolenou nad šest neděl jest vyhrazeno ministerstvu spravedlnosti.

Oddíl IV.

Změny v poměru služebním a jeho zrušení

§ 33

Přeložení

Dozorkyně mohou býti z moci úřední přeloženy na jiné místo téhož služebního odvětví. K přeložení povoláno jest ministerstvo spravedlnosti.

Při přeložení na jiné služební místo budiž přeložené poskytnuta přiměřená lhůta stěhovací.

§ 34

O výměně služby

Stejný jako § 34 služebního řádu pro dozorce vězňů.

§ 35

Přeložení na odpočinek a zrušení služebního poměru

V příčině přeložení na odpočinek a zrušení služebního poměru platí obdobně ustanovení pro dozorce vězňů.

Provdání se, návrat k rozvedenému manželi anebo těhotenství platí jako dobrovolné vzdání se služby; služební poměr považuje se za zrušený okamžikem, kdy okolnost ta byla zjištěna a dozorkyně bude ihned služby zproštěna.

Dozorkyně ztrácí oprávnění, práva a nároky ze služebního poměru vyplývající, jako by vystoupila ze služebního poměru.

Rozhodnutí náleží v příčině dozorkyň ve věznicích sborových soudů presidentu vrchního zemského soudu, v příčině dozorkyň ve státních trestnicích vrchnímu státnímu zástupci.

§ 36

Vysvědčení o působení

Stejný jako § 36 služebního řádu pro dozorce vězňů.

Oddíl V.

Jak se trestá porušení povinnosti

§ 37

Ustanovení V. oddílu služebního řádu pro dozorce vězňů platí obdobně i pro dozorkyně s výjimkou druhého odstavce § 45.

Obviněná dozorkyně může si zvolit obhájce a důvěrníky (§ 48 a 55 služebního řádu pro dozorce vězňů) též z příslušného kruhu dozorkyň a dozorců (vrchních dozorců).

Dozorkyně výpomocné

Dozorkyně výpomocné přijímají se, je-li zapotřebí přechodně výpomocné síly úplně zaměstnané.

Mají denní platy a drahotní přídavky jako výpomocní dozrcové. Vztahují se na ně ustanovení § 1, 2 a 11, pak druhý oddíl služebního řádu pro dozorkyně vězňů s výjimkou 3. a 4. odstavce § 28.

Výpomocné dozorkyně vězňů vykonají před nastoupením služby slib povinností.

Nařízení vlády republiky Československé ze dne 9. listopadu 1919, číslo 657 Sb. z. a. n., jímž se upravují služební požitky dozorkyň vězňů

§ 1

Pro dozorkyně vězňů určuje se tato stupnice služného:

stupeň	korun
1	2100
2	2304
3	2508
4	2700
5	2904
6	3108
7	3300
8	3504
9	3708
10	3900
11	4104
12	4308
13	4500

Postup do 2-10 stupně služného děje se po 2, do 11-13 stupně po 3 letech ztrávených v předcházejícím stupni a započitatelných do výslužby.

Podmínkou postupu jest uspokojivý výkon služby. Vyloučení z postupu může nastati jen výrokem kárným. Vypočítává-li se předdespaná služební doba pro postup do vyššího stupně platového, nebudiž přihlíženo k době, která dle předpisů platných pro dozorce vězňů není do tohoto postupu včitatelnou.

O postupu do vyššího stupně platového budiž vyhotoven dekret a v něm uveden den nápadu vyšších požitků.

Počátek služební doby včitatelné do postupu odpovídá počátku služební doby dle § 8 nařízení ministra spravedlnosti ze dne 7. března 1914, č. 24 věstníku ministerstva spravedlnosti. Jest tedy den nápadu počátkem služební doby ve vyšším stupni platovém.

§ 2

Dozorkyním vězňů přísluší za dosavadní činnostní (aktivitní) přídavek, nadále přídavek místní, jenž činí: pro Prahu a předměstí pražská, patřící do I. třídy činnostních přídaveků, 50% služného, nejvýše však 2000K, v ostatních místech I. třídy, jakož i v místech II. třídy 90%, v místech III. třídy 80% a v místech IV. třídy 70% z částek vyplývajících pro Prahu.

Částky připadající na místní přídavky upravují se vždy na nejbližší vyšší obnos dělitelný dvanácti, pokud nejsou touto číslicí dělitelny.

§ 3

Starobní přídavky se zrušují.

§ 4

Dozorkyně vězňů již ustanovené přeřaděny budou do téhož stupně platového podle tohoto nařízení, v němž nyní jsou, při čemž bude se postupovati stejně jako při přeřadování dozorců vězňů podle zákona ze dne 7. října 1919, č. 541 Sb. z. a n.

Ty, které již od 1. září 1919 dosáhly starobního přídavku od 200-400 K, zařaděny budou o jeden stupeň platový, ony, které dosáhly starobního přídavku 500-700 K o dva stupně výše.

§ 5

Ve příčině nároku a výměry odpočivného (odbytného) platí pro dozorkyně vězňů předpisy vydané pro státní zaměstnance kategorie sluhů vylučujíc ony, jimiž upravují se nároky pozůstalých a nárok na pohřebné (úmrtní kvartál).

§ 6

Ustanoveními §§ 1-3, 5, mění se předpisy §§ 26-29, 32, nařízení ministerstva spravedlnosti ze dne 7. března 1914, č. 24. věstníku.

§ 7

Nařízení toto jest účinným od 1. září 1919; platnost jeho nastává dnem vydání; provedením jeho pověřuje se ministr spravedlnosti v dohodě s ministrem financí.

Vybrané paragrafy služební pragmatiky (zák. č. 15/1914 ř. z.), které se vztahují k edici služebních řádů

Vojenská služba

§ 30

Za výkonu vojenské presenční služby zůstane úředníku zachováno jeho postavení podle hodnostní třídy. Za výkonu vojenské presenční služby (vojenského výcviku) až do doby desíti týdnů jakož i za periodického cvičení ve zbrani úředník zůstane v požitku svého platu; v těchto případech čítá se také tento čas pro postup do vyššího platu. Při výjimečném povolání záložníků a náhradních záložníků k aktivní službě v míru ústřední místo v případech zřetele hodných může povolit stejné nakládání také pro delší dobu.

Úředníkům, kteří jsou povoláni k výkonu vojenské presenční služby zákonně jeden rok nebo déle trvajících, buď plat zastaven. Čas takové služby nečítá se pro postup do vyššího platu.

Pokud úředník za výkonu aktivní vojenské služby v případě mobilisace (doplnění na stav válečný) nebo svolání domobrany zůstane v požitku svého platu, jest ustanoveno platnými zvláštními zákonnými nařízeními. Čas takové služby čítá se pro postup do vyššího platu.

Chce-li úředník kromě mobilisace (doplnění na stav válečný) bez zákonné povinnosti dobrovolně se dostavit k vojenské službě nebo dočasně v ní zůstat, tedy potřebuje k tomu zvláštní dovolené, pro jejíž povolení mají platnost předpisy § 44.

V případě mobilisace (doplnění na stav válečný) potřebuje k takové vojenské službě povolení ústředního místa. Toto povolení smí býti odepřeno toliko, je-li úředníka nezbytně třeba.

Přeložení

§ 68

Úředníku, který má nárok na normální přesídlovací platy, buď mimo ně zaplacená náhrada nájemného, když za svůj dosavadní byt následkem nemožnosti včasné výpovědi musil zapraviti nájemné za čas přes den úplného vyklizení bytu. Náhrada nájemného, pokud se úředník dalším pronájmem neuchránil škody, bude vyměřena kvotou nájemného připadající na uvedený čas, avšak toliko až do nejvyšší míry trojnásobné měsíční náležitosti dosavadního aktivního přídatku. Pokud není právních překážek, úředník pod ztrátou svého nároku na náhradu nájemného má dnem vyklizení bez výhrady k dispozici dáti úřadu byt, aby jej po případě využítkoval.

Dání mimo službu

§ 71

Uchází-li se úředník o mandát poslanecký pro některý ústavní zastupitelský sbor neb o mandát náhradníka, buď z úřední povinnosti až do vykonané volby dán do poměru mimo službu.

Bude-li úředník zvolen za poslance do říšské rady a neodmítne-li svou volbu, buď nařízeno daní mimo službu na dobu mandátu, a to v případě volby za náhradníka tím dnem, kterého vstoupil nebo byl povolán do zastupitelského sboru.

§ 72

Úředník mimo službu daný zůstane v nezkráceném požívání posléz braného služného a aktivitního (funkčního) přídatku svému poslednímu služebnímu místu přiměřeného.

Čas v poměru mimo službu strávený jest čitatelný pro postup do vyšších platů a pro vyměření výslužného.

Zanikly-li tyto podmínky, buď úředník vyzván k nastoupení služby a buď mu oznámeno jeho služební určení.

Přeložení na dočasný odpočinek (kvieskování)

§ 75

Úředník má nárok na přeložení na dočasný odpočinek, je-li neschopen ke službě, avšak dá-li se očekávat, že opět dosáhne schopnosti ke službě.

Nárok existuje i bez průkazu neschopnosti ke službě, byl-li úředník podle § 71, odstavce 2, dán mimo službu nebo na dovolenou s čekatelným.

Zrušení služebního poměru

§ 86

Vystoupením ze služebního (odpočinkového) poměru pozbude úředník všech z tohoto poměru vyplývajících oprávnění, práva nároků pro sebe a své příslušníky.

Při propuštění jakož i při zrušení služebního poměru podle §§ 10 a 11 úředník pozbude všech ze služebního poměru vyplývajících oprávnění, práv a nároků pro sebe a své příslušníky, ač nebylo-li při jeho propuštění jemu nebo jeho příslušníkům podle § 98 přirčeno příznivější nakládání.

Disciplinární odpovědnost

§ 88

Proti úředníku, který náleží říšské radě jako člen, po dobu zasedání nesmí bez souhlasu sněmovny, ku které náleží, zavedeno býti řízení, aby bylo potrestáno porušení povinností, ani nesmí býti v něm pokračováno.

Úředník nesmí také dodatečně stíhán býti pro svá vyjádření ve výkonu svého povolání jako člen ústavního zastupitelského sboru.

§ 89

Tímto zákonem není dotčeno právo představeného, podřízeným úřadům vyslovovati výtky, podřízeným vytýkati nepřístojnosti v jejich úřadování, jakož i oprávnění služebnímu úřadu podle platných předpisů ukládati náhradu nákladů nebo škod.

Je-li úředník na základě služebního poměru odsouzen administrativním nálezem k náhradě škody, tedy ve třiceti dnech po tom, co administrativní nález nabyl právní moci, může popíratí nárok určovací žalobou proti státu u věcně příslušného soudu, v jehož obvodu v čase doručení nálezu má svůj obecný soud ve věcech sporných. Na tuto žalobu vztahují se předpisy článku XXXVIII úvodního zákona k civilnímu řádu soudnímu. Jak dalece se žalobě dá místo, pozbude nález na náhradu moci.

Disciplinární komise

Příslušnost

§ 102

Bezprostředně jsou příslušny:

- a) disciplinární komise první stolice pro všechny úředníky, kteří jsou zaměstnáni u příslušného úřadu neb některého jemu podřízeného úřadu nebo jsou přiděleni disciplinární komisi podle § 100, odstavce 2, kromě úředníků od VI. hodnostní třídy výše,
- b) disciplinární vrchní komise pro všechny úředníky k osobnímu stavu ústředního místa náležející neb u ústředního místa zaměstnané a pro úředníky odborně podřízené od VI. hodnostní třídy výše.

Pořad instancí jde od disciplinárních komisí první stolice k disciplinární vrchní komisi určené odbornou příslušností obviněného úředníka.

Pro okresní školní dozorce, kteří jsou jmenováni státními úředníky v hodnostní třídě, bude zřízena disciplinární komise u příslušného zemského školního úřadu. Zvláštní předpisy zemského zákonodárství pro tuto kategorii

státních úředníků v disciplinárních záležitostech platné mají také dále obdobnou platnost.

§ 103

Príslušnost řídí se podle služebního zaměstnání a hodnostního postavení úředníka v čase, kdy jest disciplinární řízení zavedeno, a to i tenkrát, když obviněný spáchal služební přečin jemu za vinu kladený v některém dřívějším, jinakém státním služebním poměru. Ve případech tohoto druhu buď existence a trestnost služebního přečinu posuzována nejprve podle těch služebních předpisů, kterým byl obviněný podroben v čase, kdy nenáležitě jednání spáchal. Při nálezu buď však přihlédáno také ke způsobilosti a hodnověrnosti úředníkově vzhledem ku postavení nyní zastávanému.

Spory o příslušnosti rozhodují disciplinární vrchní komise

Disciplinární senáty

§ 104

Disciplinární komise projednávají a rozhodují v senátech, které se skládají z předsedy nebo jeho náměstka a čtyř přísedících. Z přísedících musí alespoň dva býti práva znalými.

Senáty buďte sestaveny trvale přednostou úřadu, u kterého jest zřízena disciplinární komise, před koncem roku na dobu celého následujícího roku. Spolu buď ustanoveno pořadí, ve kterém ostatní členové komise do senátu nastoupí jako náhradníci, kdyby některého člena senátu něco zašlo.

Byly-li některé disciplinární komisi podle § 100, odstavce 2, přiděleny disciplinární záležitosti jiného úřadu, tedy do senátů k tomu sestavených buďte povoláni jeden nebo dva členové z komisních členů podle § 101, odstavce 2, jmenovaných.

§ 105

Disciplinární senáty se usnášejí absolutní většinou hlasů. Předseda hlasuje naposledy.

Trest propuštění může býti uložen toliko tenkrát, vysloví-li se pro to čtyři členové senátu.

§ 106

Věcné potřeby disciplinárních komisí mají dodati a jejich kancelářské práce obstarati úřady, u kterých jsou zřízeny.

Přednostové těchto úřadů ustanoví také pokaždé ze znalých práva úředníkům jim podřízených zapisovatele protokolu pro disciplinární řízení.

Disciplinární zástupci

§ 107

Zastupování služebních zájmů nenáležitým činem porušených buď zřízen u každé disciplinární komise podle předpisů platných pro ustanovení komisních členů ze znalých práva úředníků disciplinární zástupce a jeho náhradníci, kterých je třeba.

Disciplinárnímu zástupci náleží za disciplinárního řízení hájiti čest a vážnost úřednického stavu a přísné plnění úředních povinností.

Disciplinární zástupce buď slyšen před každým usnesením komise, aby mohl hájiti zájmy jemu svěřené.

§ 108

Úředníci za členy komise a za disciplinární zástupce ustanovení vystoupí, nastane-li v jejich služebním postavení změna, s kterou pomínou podmínky pro jich ustanovení.

Za doby trestního soudního nebo disciplinárního řízení proti takovému úředníku zahájeného nesmí býti přibrán k žádnému úřednímu jednání u disciplinární komise. Skončí-li se řízení potrestáním úředníka, tedy pozbude svého postavení a buď na zbytek funkční doby předepsaným způsobem jiný úředník povolán.

Obhajování

§ 109

K odpovědnosti pohnaný úředník má právo, užívati v disciplinárním řízení obhájce z úředníků v místním obvodu působnosti disciplinární komise v aktivní službě postavených z osob zapsaných v seznamu obhájců.

K žádosti buď obviněnému úředníku pro ústní jednání zřízen obhájce přednostou úřadu, u kterého jest disciplinární komise zřízena.

Kromě případu v předcházejícím odstavci dotčeného nejsou úředníci zavázáni obhajování převzít. V nižádném případě nesmějí přijmouti odměnu a mají naproti obviněnému toliko nárok na náhradu nákladu v zájmu obhajování nutného a účelně učiněného.

Obhájce jest oprávněn vše, co k zastoupení obviněného za účelné pokládá, otevřeně přednésti a užívati zákonných obhajovacích prostředků. Jest zavázán

mlčelivost zachovávat o všech důvěrných sděleních, která dostane ve své vlastnosti jako obhájce.

Delegování

§ 110

Není-li u některé disciplinární komise po ruce počet členů, kterých je třeba ke zřízení senátu, disciplinární vrchní komise má poukázati disciplinární záležitost jiné disciplinární komisi.

Totéž může naříditi k návrhu disciplinárního zástupce neb obviněného úředníka, jsou-li zde důvody, pro které pochybovati lze o nepředpojatosti příslušné disciplinární komise.

Vyloučení a odmítnutí

§ 111

Pro vyloučení členů disciplinární komise mají obdobnou platnost předpisy trestního řádu soudního.

Kromě toho obviněný úředník má právo, v osmi dnech po doručení odkazovacího usnesení odmítnouti dva členy disciplinárního senátu bez udání důvodů.

Vyšetřování

§ 118

Bylo-li usneseno, aby bylo disciplinární vyšetřování zavedeno, tedy přednosta úřadu, u kterého jest komise zřízena, ustanoví jednoho nebo několik vyšetřovacích komisařů ze znalých práva úředníků sobě podřízených. Jde-li o disciplinární záležitost jiného úřadu podle § 100, odstavce 2, přidělenou, tedy může býti ustanoven znalý práva úředník toho úřadu za vyšetřovacího komisaře. Úředníci, kteří jsou povoláni k jiné činnosti v disciplinárním řízení, nemohou ustanoveni býti za vyšetřovací komisaře.

Na vyšetřovacího komisaře vztahují se obdobně ustanovení §§ 108 a 111, odstavce 1.

§ 119

Vyšetřovací komisař má svědky a znalce nepřisežně vyslýchat, všechny okolnosti a průvodní prostředky, kterých je třeba k úplnému vysvětlení věci,

z úřední povinnosti vypátrati a obviněnému příležitost dáti, aby se o všech obviněních vyjádřil. Odmítne-li své spolupůsobení, nezadrží se tím řízení.

Vyšetřovací komisař může dožadovati se spolupůsobení politických a policejních úřadů. To se má zejména tenkrát státi, když svědci nebo znalci bydlí mimo politický okres, ve kterém jest vyšetřovací komisař, obsílky vyšetřovacího komisaře neuposlechnou nebo se bez zákonného důvodu zdráhají vypovídati.

Politické a policejní úřadu mají při tom postupovati podle předpisů platných pro obsílky a výslech stran před těmito úřady.

Je-li toho nezbytně třeba, aby byli někteří svědci a znalci přísežně vyslechnuti k zjištění pravdy, tedy vyšetřovací komisař, ač není-li soudcovským úředníkem, může za souhlasu svého služebního úřadu dožádati příslušný okresní soud o přísežný výslech. Je-li soudcovským úředníkem, tedy může třeba-li toho také přísežně vyslýchati svědky a znalce podle ustanovení trestního řádu soudního.

O výslechu svědků a znalců jakož i o jejich poplatcích buď obdobně šetřeno předpisů trestního řádu soudního.

§ 120

Disciplinární zástupce může navrhnouti, aby bylo vyšetřování doplněno, zejména pojetím nových obvinění.

Také obviněný má právo navrhnouti, aby byla určitá vyhledávání konána.

Má-li vyšetřovací komisař pochybnosti, aby bylo dáno místa některému návrhu na doplnění, vyžádej si usnesení disciplinární komise. Pro také usnesení mají platnost ustanovení § 114.

§ 121

Za disciplinárního vyšetřování může vyšetřovací komisař, pokud pokládá to za slučitelné s účelem řízení, dovoliti obviněnému úředníku neb jeho obhájci neobmezené nebo částečné nahlédnutí do projednávacích spisů.

Po doručení odkazovacího usnesení obviněný úředník a jeho obhájce mají právo do projednávacích spisů, kromě poradních protokolů, nahlédnouti a si je opsati.

Zprávy veřejnosti o obsahu projednávacích spisů jsou zapovězeny.

Ústní líčení

§ 123

Předseda disciplinární komise ustanoví den ústního líčení. K němu buďte obesláni obviněný úředník a mu oznámeno odkazovací (zaváděcí) usnesení a seznam členů disciplinárního senátu, a jeho obhájce.

Disciplinární komise může naříditi, aby se obviněný osobně dostavil k ústnímu líčení.

§ 124

Líčení není veřejné. Obviněný úředník může však žádati, aby byl dovolen přístup k líčení třem k úřednictvu náležejícím osobám, kterým důvěřuje.

Porady a hlasování za líčení a po skončeném líčení konají se v tajném zasedání.

Zprávy veřejnosti o obsahu líčení jsou zapovězeny.

§ 125

Líčení započne přečtením odkazovacího usnesení.

Potom následuje výslech obviněného a obeslaných svědků a znalců a pokud toho třeba předčítání protokolů v předběžném řízení sepsaných a jinakých důležitých listin.

Obviněný a disciplinární zástupce mají právo, vyjádřiti se o jednotlivých přednesených průvodních prostředcích a dávatí otázky svědkům a znalcům.

Po skončeném průvodním řízení budou slyšeni disciplinární zástupce se svými vývody a návrhy a obviněný jakož i jeho obhájce s obhajobou. Obviněnému přísluší poslední slovo.

Nález

§ 126

Disciplinární komise vynášejíc nález, má přihlížeti toliko k tomu, co bylo uvedeno v ústním líčení. Při svém rozhodnutí není vázána osvobozujícím rozsudkem trestního soudu a průvodními prostředky, nýbrž má rozhodnouti podle svého volného přesvědčení, nabytého svědomitým uvážením všech přednesených průvodních prostředků.

§ 127

Obviněný úředník musí nálezem disciplinární komise buďto osvobozen býti od porušení povinnosti jemu přičítaného nebo jeho vinným prohlášen býti.

Byl-li úředník vinným nalezen, má nález obsahovati výrok o disciplinárním nebo pořádkovém trestu úředníku uloženém.

§ 128

Je-li úředník osvobozen nebo mu pořádkový trest uložen, nese stát náklady řízení. Nalezne-li se proti němu na disciplinární trest, buď v nálezů vyrčeno, zdali a pokud s ohledem k návrhům od něho pro důkaz podaným jakož i na jeho majetkové poměry a uložený trest má nahraditi náklady řízení. Náklady přivzetím obhájce vzniklé má ve všech případech vésti obviněný úředník.

§ 129

Nález buď ihned vyhlášen a nejdéle v osmi dnech i s rozhodovacími důvody doručen disciplinárnímu zástupci a obviněnému úředníku.

§ 130

O ústním přelíčení buď sepsán protokol, který má obsahovati jména přítomných a vylíčiti postup jednání ve všech podstatných kusech.

O poradách a hlasováních buď sepsán oddělený protokol. Oba protokoly buďte podepsány předsedou a zapisovatelem.

§ 131

Zemře-li úředník před právní platností nálezů nebo povolí-li se mu vystoupení ze služebního poměru, buď řízení zastaveno.

Odvolání

§ 132

Proti nálezům disciplinární komise první stolice může podáno býti od obviněného a od disciplinárního zástupce odvolání pro výrok o vině a trestu jakož i pro rozhodnutí o náhradě nákladů.

Odvolání má odkládací účinek.

Odvolání ve prospěch obviněného jest nepřípustné, byl-li uložen toliko pořádkový trest.

§ 133

Odvolání buď podáno ve čtrnácti dnech po doručení disciplinárního nálezů u předsedy disciplinární komise.

Předseda má vrátiti odvolání, je-li nepřípustné, opožděné nebo bylo-li podáno od některé osoby, které nepřísluší odvolací právo.

Zvláštní ustanovení pro úředníky na odpočinku

§ 153

Úředník na odpočinek přeložený (s čekatelným na dovolené) jest podroben disciplinárnímu řízení:

1. pro služební přečin v aktivním poměru spáchaný,
2. pro hrubé porušení povinností, které podle tohoto zákona má.

Disciplinárně buď proti němu zejména tenkráté postupováno, vyjde-li na jevo, že vyloudil přeložení na odpočinek nebo přirčení vyššího odpočinkového platu nežli normálního.

§ 154

Disciplinární tresty jsou:

- a) důtka,
- b) časově obmezené nebo trvalé zmenšení výslužného se srážkou až do 25 procent výslužného;
- c) ztráta všech ze služebního poměru jdoucích práv a všech nároků na odpočinkové a zaopatřovací platy pro úředníka a jeho příslušníky, při čemž však může býti obdobně použito § 98.

§ 155

Disciplinární řízení provéstí jest příslušna disciplinární komise, která byla bezprostředně příslušnou před výstupem úředníka z aktivní služby.

Ostatně buď obdobně používáno ustanovení tohoto oddílu také na úředníky na odpočinku.

Práva

§ 168

Definitivně ustanovený sluha má nárok na postavení přiměřené svému definitivnímu ustanovení. Má právo užívatí titulu, který mu byl dán při jeho ustanovení nebo při změně jeho služebního určení po jmenování nastalé.

Po nejdéle jednorocní uspokojivé službě, prozatímně ustanovený sluha buď ustanoven definitivně. Zpětné přeložení podúředníků do stavu sluhů jest přípustno toliko k žádosti.

§ 169

Definitivně ustanovený sluha má nárok na plat podle platných zákonů svému postavení přiměřený (služné a aktivitní přídavek).

Pro poukázání a zastavení těchto platů platí ustanovení §§ 47 a 48. Tato ustanovení vztahují se obdobně na prozatímně ustanovené sluhy.

§ 170

Postup do vyšších stupňů služného stanovených podle platných zákonů pro sluhu nastane, když sluha strávil předepsaný čas ve stupni služného bezprostředně předcházejícím.

O každém postupu do vyššího stupně služného bude vyhotoven dekret, ve kterém budete uvedeny den nápadu vyššího služného.

Při počítání lhůty pro postup do vyššího stupně služného předepsané nepřihlédá se k času, který podle ustanovení tohoto zákona pro sluhy platných není čitelným pro takový postup.

Počátek služebního času počitatelného pro postup do vyšších stupňů služného shoduje se při novém neb opětném ustanovení ve státním služebním poměru tomuto zákonu podrobeném s počátkem služebního času ve smyslu § 9. Později pak pokládá se den nápadu jako počátek služebního času ve vyšším stupni služného.

§ 171

Zvláštními předpisy jest ustanoveno, zdali, kterou výměrou a pod jakými podmínkami sluhovi po dobu některého určitého zaměstnání náleží nárok na úřední nebo naturální byt, nebylo- li by ho, na bytový ekvivalent (příplatek bytného), nebo na jakékoli vedlejší požitky na penězích nebo naturáliích.

Nárok sluhů na poselné, stravné, doručné při venkovském služebním zaměstnání a na jinaké vedlejší platy jakož i na stěhovné řídí se podle předpisů o tom vydaných.

§ 172

Oprávnění a povinnost sluhů nositi služební kroj jsou stanoveny platnými předpisy.

§ 173

O poskytování záloh na služné mají obdobnou platnost ustanovení § 59.

§ 174

Každý sluha má nárok na výroční dovolenou pro zotavenou, pokud neodporují naléhavé služební ohledy.

Čas dovolené buď ustanoven podle služebních poměrů.

Nejmenší výměra dovolené jest ustanovena pro sluhy s čitelným služebním časem sluhů méně nežli patnácti let na osm dní a pro sluhy s čitelným služebním časem sluhů více než patnáct let na čtrnáct dní.

Přestoupil-li sluha z některého jiného poměru do státního služebního poměru podrobeného ustanovením tohoto zákona, tedy může pro vyměření jeho dovolené přiměřený čas býti připočten.

Ustanovení §§ 42, odstavce 4 a 5, a 43 vztahují se také na sluhy.

§ 175

Udělení dovolené delší nežli dva měsíce může vázáno býti podmínkou, že nebude placeno služné za čas přesahující zákonnou dobu dovolené a že nebude čítána pro postup do vyššího služného a pro vyměření služného.

Trval-li poměr dovolené již šest měsíců, tedy další poskytnutí dovolené buď vázáno na veškeré podmínky v předcházejícím odstavci uvedené.

Při počítání šestiměsíční doby dovolené buď mezi tím ležící aktivní služba toliko tenkrát pokládána za přetržení, dosahuje-li alespoň poloviční dobu bezprostředně před tím strávené dovolené. V tomto případě buď šest měsíců čítáno teprve od konce služby mezi oběma obdobími dovolené ležící. Při ležící mezi tím službě kratšího trvání buďte při výpočtu šestiměsíční doby dovolené jednotlivé oddíly dovolené dohromady čítány.

§ 176

Paragrafy 60, 61, odstavec 1 a 2, a 62 až 66 o odpočinkových a zaopatřovacích platech vztahují se obdobně na sluhy. Avšak zaopatřovací platy pozůstalých podle § 63 nad normální výměr zvýšené nesmí přesahovati výměru, která by na jevo vyšla, kdyby byl sluha odsloužil služební čas, kterého je třeba k dosažení úplného požitku.

Použité prameny a literatura:

Kabinet dokumentace a historie VS ČR:

- Vězeňské předpisy (část 1.), ministerstvo spravedlnosti, Praha 1921.

Aleš KÝR, *Památník Pankrác*, Příloha časopisu České vězeňství č. 4/1999, Praha 1999.

Zákon č. 15/1914 ř. z. o služebním poměru státních úředníků a státních sluhů.

Zákon č. 11/1918 Sb., o zřízení samostatného státu československého.

KAUZA EVŽEN HAUKE A SPOL.

Ondřej HLADÍK

Evžen Hauke v roce 1946 (foto: NA Praha)

Další portrét zemřelého ve vězeňské nemocnici na Pankráci, publikovaný v časopisu *Historická penologie*, je příkladem snahy StB vytvořit politický proces před Státním soudem ze zjevně kriminální záležitosti. Vykazuje však i další velmi specifické aspekty. Její „hlavní hrdina“ Evžen Hauke měl totiž za sebou několik trestných činů spáchaných v meziválečném období. O to paradoxněji působí, že v kauze, ke které došlo na kosořském statku nedaleko Prahy, mohl být nevinnou obětí místních mocenských bojů a osobních nenávistí.

Život E. Haukeho před druhou světovou válkou byl z popsaných důvodů spojen s neustálými změnami místa pobytu i zaměstnání, když se snažil zmást policii, která po něm pátrala. Co všechno ho tedy potkalo od mládí až do doby posledního zatčení?

Narodil se 10. listopadu 1898 ve Velkých Kuněticích (Gross Kunzendorf) ležících při dnešní česko-polské hranici, necelých deset kilometrů jihovýchodně od Vidnavy. Měl ještě dvě sestry, Bertu a Iisu. Jeho otec Ferdinand byl vrchním inspektorem finanční stráže a matka Marie, rozená Pelzová, zůstávala v domácnosti. Vychodil pět tříd německé obecné školy v Jindřichově nedaleko Hanušovic, na což navázal dvěma roky měšťanky v Javorníku. Poté studoval vidnavské gymnázium, ale roku 1916 nastoupil vojenskou službu v Opavě, odkud záhy narukoval na frontu a účastnil se bojů na Balkáně.

Přerušené gymnaziální studium dokončil až po skončení války a roku 1919 složil maturitní zkoušku. Poté kvůli nedostatku peněz nemohl pokračovat ve vzdělávání na vysoké škole a několik let zůstal nezaměstnaný. Teprve v roce 1924

nastoupil na právnickou fakultu vídeňské univerzity, kde po třech letech složil první státní zkoušku (historickoprávní rigorózum).¹⁴ Tehdy ukončil studentský život, čímž rezignoval na absolvování zbývajících dvou státních zkoušek (judiciální rigorózum, státovědecké rigorózum), potřebných k získání doktorátu. Namísto toho se spokojil s neoficiálním čekatelským titulem JUC. (juris utriusque candidatus) a odjel zpět k rodičům, kteří v té době žili ve Frývaldově (dnes Jeseník).

Velké Kunědice na dobové pohlednici (foto: archiv autora)

Po návratu domů měl problémy se zajištěním pracovního místa, což později zdůvodňoval tím, že neuměl dobře česky. Takto vylíčil svůj život ve 20. letech E. Hauke během pozdějšího výslechu na KV StB Praha.¹⁵ Poněkud pozměněný a doplněný obraz toho, co tehdy dělal, přinášejí písemnosti pocházející z činnosti policejních úřadů. Mimo jiné ukazují, že nebyl tak spořádaný, jak se snažil tvrdit a navíc otevírají otazník směřující ke studiím práv ve Vídni. Na konci října 1926 (první státní zkoušku měl složit až roku 1927) se totiž přihlásil k trvalému pobytu do Vlašské ulice 15 na Malé Straně. Příliš světla do tohoto problému nevnesla

¹⁴ Rigorózní řád upravovalo nařízení č. 17/1852 ř. z. z 15. 4. 1872, zák. č. 68/1893 ř. z., o právnických a státovědeckých studiích a zkouškách státních a nařízení č. 204/1893 ř. z., jímž upravují se právnická a státovědecká studia a theoretické zkoušky státní. Tato nařízení platila po rozpadu Rakouska-Uherska i v Československu. Změny přineslo nařízení vlády č. 66/1939 Sb., o změně rigorosního řádu pro fakulty věd právních a státních. Popsaný systém zkoušek a uvedené vysokoškolské tituly zrušil zákon č. 58/1950 Sb. o vysokých školách.

¹⁵ ABS, f. Sbírka správy vyšetřování StB – vyšetřovací spisy, arch. č. V 5152 MV, výpověď E. Haukeho z 9. 5. 1950.

ani odhláška z ledna 1927 dokládající, že i nadále pobýval v Praze.¹⁶ Nadto veškeré úřední dokumenty uvádějí jen středoškolské vzdělání.

Současně však v roce 1927 trávil čas také u otce v Bernarticích (dříve Barzdorf), obci nacházející se mezi Vidnavou a Jeseníkem.¹⁷ Nejpozději počátkem roku 1928 už ale žil v Ústí nad Labem, kde pracoval jako úředník firmy Dürschmidt. K tomuto období se také vážou první informace o jeho problémech se zákonem. Na místní policejní komisařství se obrátil majitel restaurace Stadtbad (Městské lázně), kterému dlužil 330 korun za stravování. Současně s velkým zpožděním poštou uhradil částku 50 korun majiteli kina Alhambra ve Sřekově. Pro zvýšení společenského kreditu o sobě navíc rozšiřoval zprávu, že bude v červnu promován doktorem práv v Praze, což byla snadno prokazatelná lež.¹⁸ Mezi tím se zadlužil ještě ve Frývaldově, kde nezaplatil poplatek 80 korun za nemocniční ošetření, které potřeboval během návštěvy u otce. Doma mimo to s pomocí různých výmyslů vylepšoval obrázek o svém životě: „Dle údajů svého otce zdržuje se jmenovaný v Praze a má prý tam dobré postavení u nějaké banky.“¹⁹

Městské lázně v Ústí nad Labem na dobové pohlednici (foto: archiv autora)

Mezi Ústím nad Labem a Frývaldovem se pohyboval v průběhu celého roku 1928. V obou regionech se na něj vršila trestní oznámení pro dluhy. Opět nezaplatil za nájem a stravu na severu Čech, kde byla škoda vyčíslena na dalších 104 korun,

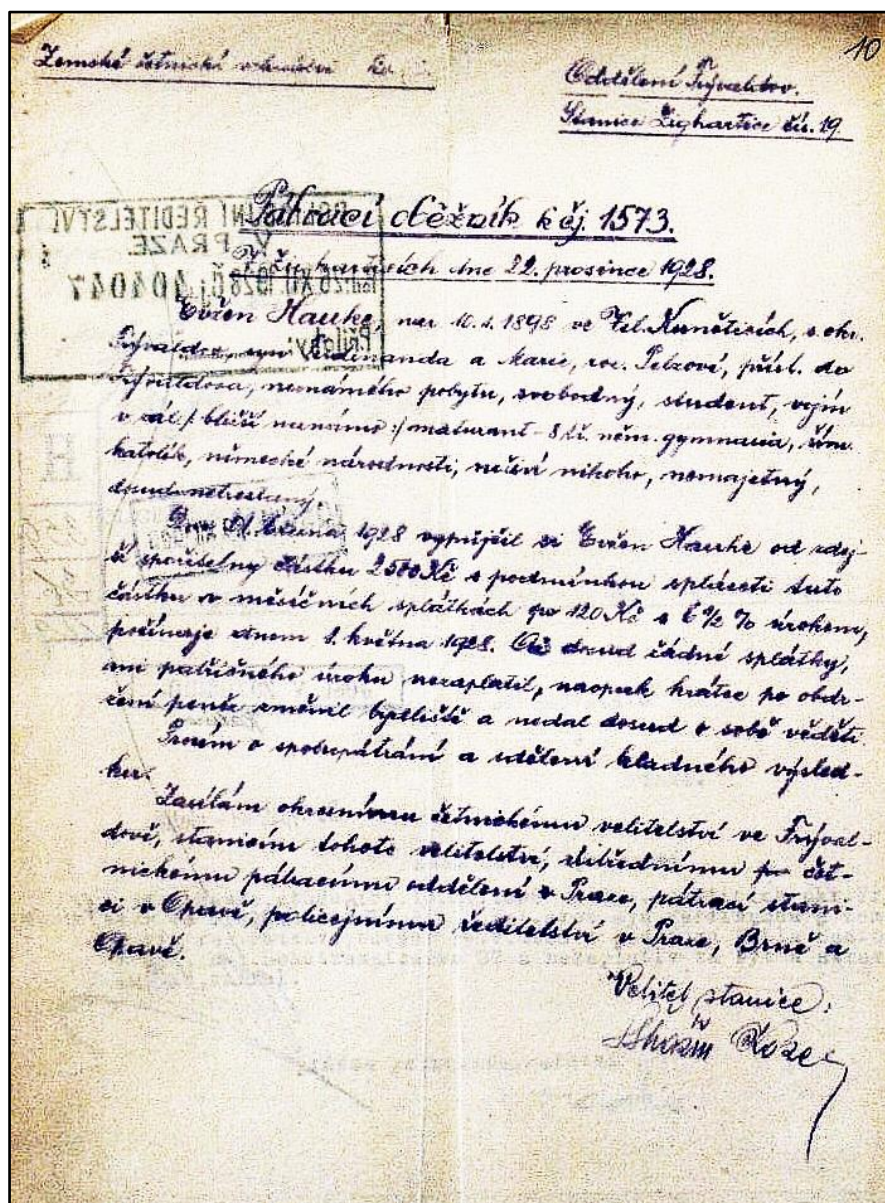
¹⁶ NA Praha, f. Policejní ředitelství II – pobytové přihlášky, sign. Evžen Hauke*1898.

¹⁷ NA Praha, f. Policejní ředitelství II – všeobecná spisovna, sign. H 613/15, kart. 2842, hlášení policejnímu komisařství v Ústí nad Labem z 18. 8. 1928.

¹⁸ Tamtéž, informace policejnímu komisařství v Ústí nad Labem z 28. 6. 1928.

¹⁹ Tamtéž, hlášení Zemské správní komise pro Slezsko z 11. 10. 1928.

ale daleko závažnějšího provinění se dopustil ve Vápenné (dříve Zighartice). U místní spořitelny si půjčil vysokou částku 2 500 korun, kterou však neměl v úmyslu vrátit. Navíc podvedl i svojí tetu Annu Haukeovou, domkařku ze stejné obce, od níž získal dalších 2 500 korun.²⁰ Protože si však musel být vědom, že pobyt ve Slezsku je pro něj více než problematický, stejně jako v Ústí nad Labem, rozhodl se odejít na opačnou stranu republiky.

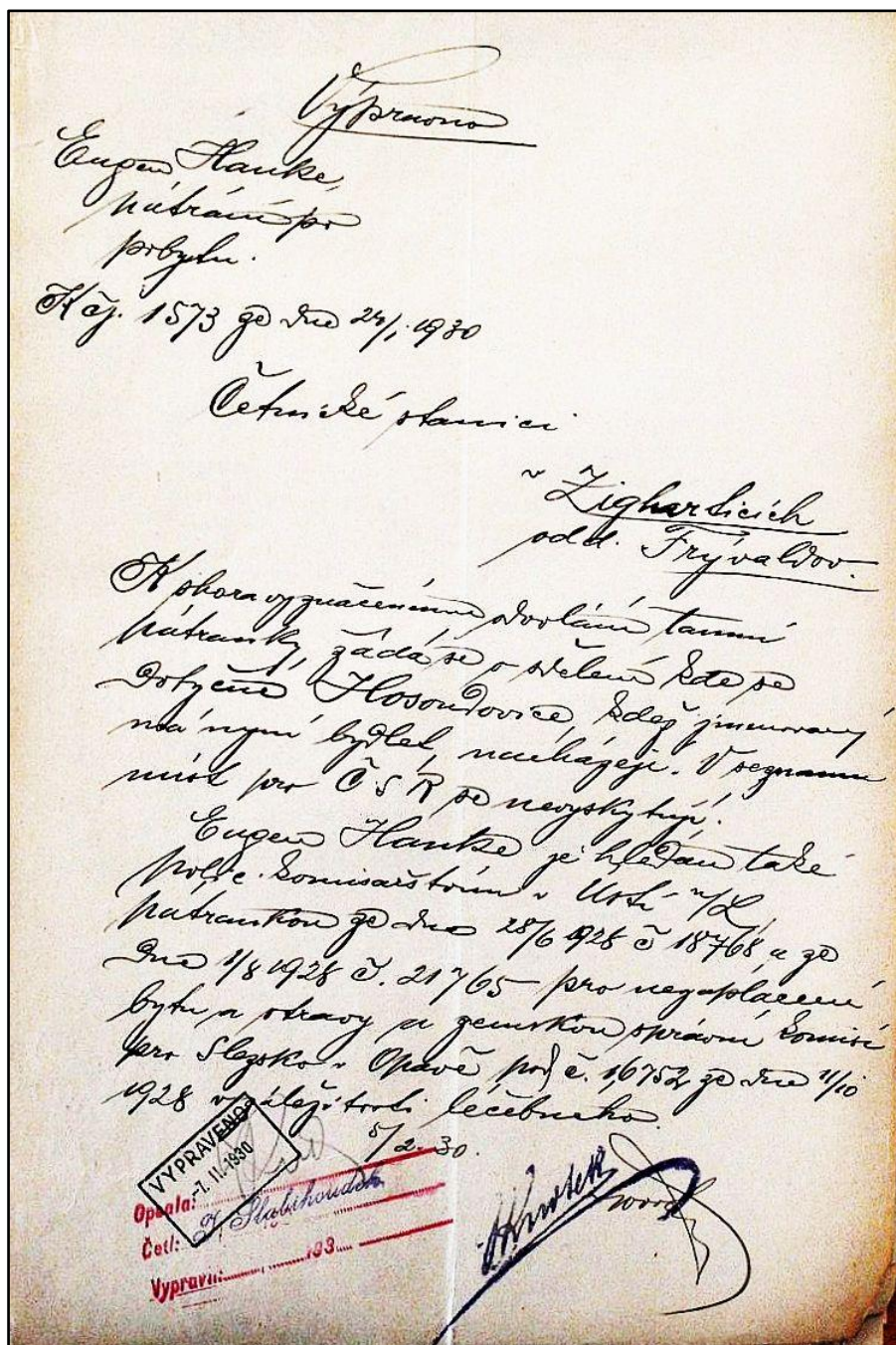

Pátrací oběžník z 22. prosince 1928 (foto: NA Praha)

Tímto krokem za sebou zametl veškeré stopy, takže po něm více jak rok bezvýsledně pátralo ústecké policejní komisařství, četnická stanice z Vápenné a Zemská správní komise pro Slezsko v Opavě. Přes veškerou snahu se ho podařilo objevit až počátkem února 1930, kdy žil v Hodousicích východně od Nýrska

²⁰ Tamtéž, pátrací oběžník k č. 1573 z 22. 12. 1928.

a pracoval jako úředník firmy Hana, která vyráběla cigaretové dutinky.²¹ Z počátku 30. let se však nedochovala žádná informace o tom, jak úřady celou kauzu vyřešily. S jistotou lze říci jen to, že se tehdy opět přestěhoval. Tentokrát zvolil hlavní město, snad kvůli větší anonymitě, a od května 1932 žil v Zelené ulici (Dejvice).²² Znovu tak zmátl polici, jež po něm znovu vyhlásila pátrání kvůli dluhu A. Haukeové.²³

Vyhlášení pátrání po místě pobytu E. Haukeho z 24. ledna 1930 (foto: NA Praha)

²¹ Tamtéž, odvolání pátrání a informace o místě pobytu E. Haukeho z 5. 2. a 9. 2. 1930.

²² NA Praha, f. Policejní ředitelství II – pobytové přihlášky, sign. Evžen Hauke*1898.

²³ NA Praha, f. Policejní ředitelství II – všeobecná spisovna, sign. H 613/15, kart. 2842, zpráva Zemského četnického velitelství v Praze o pátrání z 19. 5. 1932.

V Praze ale E. Haukeho vypátrali na základě přihlášky k pobytu velmi rychle. Již počátkem června přišlo na četnickou stanici v Chudeníně u Nýrska, kde také krátce bydlel, oznámení, že hledaný žije na výše zmíněné adrese a pracuje jako účetní pobočky švýcarské továrny na kuličková ložiska J. Schmidt-Roost A. G. sídlící v Nekázance 15.²⁴ Přesto další problémy s úřady nakrátko ustoupily. Své dosavadní dluhy v té době nejspíše vyrovnal, ale jak zanedlouho vyšlo najevo, ani tentokrát si nezískal prostředky zákonnou cestou. Navíc od dosavadních menších podvodů a dluhů povýšil svojí kriminální činnost na závažnou defraudaci firemních peněz.

Jako zaměstnanec firmy J. Schmidt-Roost A. G. měl E. Hauke v náplni práce především vedení účetních knih a výběr bankovních inkas. Otevřela se mu tak široká škála možností, jak přijít k penězům: „Škodu tuto způsobil jednak tím, že zadržoval peníze vyinkasované, a jednak tím, že dopouštěl se různých machinací v knihách, padělal potvrzenky a pod.“²⁵ Jeho konání nezůstalo bez povšimnutí, takže na jaře roku 1934 došlo k revizi. Napoprvé ještě unikl spravedlnosti, jelikož mu neprokázali žádné pochybení. Leč ředitel pražské pobočky Evžen Solman nadále zůstal nedůvěřivý vůči jeho poctivosti, jelikož Hauke vedl příliš nákladný život neodpovídající jeho oficiálním příjmům. V září 1934 proto následovala druhá kontrola knih, která skončila zcela opačně. Přišlo se na zpronevěru padesáti tisíc korun, což také vzápětí přiznal.²⁶ Shodou okolností do vazební cely pankrácké věznice zamířil osm dní po svatbě se Zdenkou Chýskou ze Smečna, s níž se seznámil ještě v Ústí nad Labem, kde pracovala jako vychovatelka.²⁷

Jak vyplynulo z vyšetřování případu, byl v té době E. Hauke už jednou soudně trestán, nikoliv však v souvislosti s předchozími podvody. Důvodem postihu se stalo křivé svědectví, k němuž však nejsou dostupné žádné další informace.²⁸ Rovněž tak o výsledku procesu před Krajským soudem trestním v Praze studované prameny mlčí. S ohledem na výši škody a pochybnou minulost není myslitelné, že by vyvázl bez postihu. Ani poté ale nedospěl k nápravě, protože v listopadu či prosinci 1938 měl stanout před Okresním soudem ve Slaném kvůli obvinění z podvodu podle § 197 trestního zákona. Úřady jej opět předvolávaly marně, jelikož E. Hauke zopakoval již několikrát osvědčený postup a zmizel z Prahy.²⁹ Odstoupení pohraničních území mu tehdy zjednodušilo útěk před spravedlností, čehož samozřejmě využil: „Evžen Hauke se odstěhoval asi před 2 měsíci, dle výpovědi majitele domu zpět do zab[raného] území někam ke Slez[s]ku.“³⁰

²⁴ Tamtéž, informace z 5. 6. 1932.

²⁵ Tamtéž, výpis k č. j. 334387.

²⁶ Tamtéž.

²⁷ ABS, f. Sbírka správy vyšetřování StB – vyšetřovací spisy, arch. č. V 5152 MV, výpověď Z. Haukeové, bez data.

²⁸ NA Praha, f. Policejní ředitelství II – všeobecná spisovna, sign. H 613/15, kart. 2842, nařízení k umístění E. Haukeho do vazby Krajského soudu trestního v Praze z 19. 9. 1934.

²⁹ Tamtéž, žádost o vypátrání E. Haukeho z 30. 11. 1938.

³⁰ Tamtéž, rukopisná poznámka ze 13. 12. 1938.

Život v hlavním městě však E. Haukemu vyhovoval, i když ve 30. letech nikdy nesetřval dlouho na jednom místě a často měnil adresy.³¹ Proto se už jako Němec s říšským občanstvím vrátil v říjnu 1939 do Prahy. Ve změněné situaci po okupaci se ocitl mezi privilegovanými obyvateli protektorátu, takže záhy získal dobrou práci jako právní referent a později vedoucí oddělení v pražském sídle blíže nespecifikované severočeské továrny na elektroměry.³² Dosáhl tehdy výrazného zlepšení společenského postavení, což dokládá i nastěhování na Vinohrady (tehdy Královské Vinohrady), které měly od svého vzniku v 19. století pověst čtvrti, pro Pražany ze středních i vyšších tříd.³³

Konec války znamenal pro E. Haukeho, coby Němce, společenský pád. Ještě v květnu 1945 byl zatčen a uvězněn na Pankráci, odkud ho převezli do internačního tábora ve Slaném.³⁴ Po propuštění začátkem října 1946 se mu podařilo vyhnout odsunu; o rok později získal dokonce trvalé povolení k pobytu v Československu.³⁵ Návrat k předchozímu postavení a zaměstnání ale nepřicházel v úvahu. Začal proto pracovat jako dělník na stavbě motolské nemocnice (později převzal funkci skladníka a výpomocné síly v kanceláři), přičemž zpočátku krátce bydlel v Plzeňské ulici a od roku 1947 společně s manželkou přežíval „...v Motole na staveništi nemocnice v dřevěné boudě.“³⁶

Na počátku léta 1949 se však manželé dozvěděli, že „...bouda [...] se bude rušit...“.³⁷ Nezbylo jim proto nic jiného, než začít hledat nové bydlení.

³¹ Ve 30. letech vystřídal následující adresy:

1932 – Zelená ulice, Dejvice,

1933 – Podskalská 7,

1933 – Karlovo nám. 32,

1934 – Náplavní 5,

1934 – Platněšská 4,

1935 – Koulova 8, Dejvice,

1936 – Na Truhlářce, Libeň,

1936 – Nad Rokoskou, Libeň,

1938 – Plzeňská 116, Košíře.

NA Praha, f. Policejní ředitelství II – pobytové přihlášky, sign. Evžen Hauke*1898.

³² ABS, f. Sbírka správy vyšetřování StB – vyšetřovací spisy, arch. č. V 5152 MV, výpověď E. Haukeho z 9. 5. 1950.

³³ Po 1939 bydlel E. Hauke na těchto adresách:

1939 – Na Smetance 4,

1940 – Balbínova 3,

1941 – Humboldtova 30 (dnes Budečská),

1942 – Balbínova 18.

NA Praha, f. Policejní ředitelství II – pobytové přihlášky, sign. Evžen Hauke*1898.

³⁴ ABS, f. Sbírka správy vyšetřování StB – vyšetřovací spisy, arch. č. V 5152 MV, výpověď E. Haukeho z 25. 4. 1950.

³⁵ NA Praha, f. Policejní ředitelství II – všeobecná spisovna, sign. H 613/15, kart. 2842, potvrzení o povolení pobytu z 5. 11. 1947.

³⁶ ABS, f. Sbírka správy vyšetřování StB – vyšetřovací spisy, arch. č. V 5152 MV, výpověď Z. Haukeové, bez data.

³⁷ Tamtéž.

Komplikovanou situaci pomohl vyřešit Václav Korynta, známý E. Haukeho ze stavby nemocnice, člen národního výboru v Kosoři, obci ležící necelých pět kilometrů západně od Radotína (od roku 1974 součást Prahy). Právě on přišel s informací, že na státním statku v Kosoři by se mohl ucházet o místo s tím, že správce hospodářství ing. Jech mám možnost zajistit zaměstnancům byt.³⁸

Bývalý státní statek v Kosoři (foto: archiv autora)

Lákavou nabídku E. Hauke využil a podal na okresní úřad ochrany práce Praha-jih žádost o přidělení do Kosoře, což mu bylo téměř obratem splněno. Protože se už na stavbě nemocnice osvědčil jako kancelářská síla, nastoupil 1. srpna 1949 na státní statek jako nový účetní. Převratné události předchozích let očividně stačily k tomu, aby upadla v zapomnění jeho provinění z meziválečného období, především pak velká zpronevěra peněz pražské pobočky švýcarské firmy J. Schmidt-Roost A. G. Jinak lze jen těžko vysvětlit to, že i přes uvedená pochybení získal znovu místo spojené se správou financí zaměstnavatele.³⁹ Vyřešení bytové otázky ale trvalo ještě několik měsíců. Zatímco E. Hauke od léta přespával přímo v Kosoři, jeho manželka zůstala na staveništi v Motole, kde i nadále obývala provizorní ubikaci. Teprve během listopadu 1949 dostali byt v Chodské 14 na Vinohradech.⁴⁰

Přijetí práce v Kosoři sice na jednu stranu pomohlo E. Haukemu vyřešit tíživou životní situaci, avšak zároveň tento krok přinesl v dlouhodobém horizontu

³⁸ Tamtéž.

³⁹ Tamtéž, výpověď E. Haukeho z 25. 4. 1950.

⁴⁰ Tamtéž, výpověď Z. Haukové, bez data.

řadu ještě daleko větších problémů. Statek byl totiž v době jeho příchodu veden velmi nedbale a v celé vsi se otevřeně hovořilo o rozkrádání, což způsobilo dokonce i několik konfliktů: „...a při této hádce prohlásila Fatková přímo do očí Cheničkové, že krade krmivo pro své dvě prasata.“⁴¹

Přítrž tomu činila až kontrola z ředitelství Československých státních statků (ČSSS), jejíž výsledek vedl 24. října 1949 k zatčení ing. Jecha kvůli řadě odhalených pochybení spočívajících především ve zpronevěrách a krádežích.⁴² Dotyčný ale ještě před tím, než ho odvedli, řekl E. Haukeovi: „To jste udělal vy, pracoval jste proti mně za to, že jsem vám dal práci a chleba v době, kdy jste to nejvíce potřeboval.“⁴³ Rovněž se začalo říkat, že jej udal schválně, aby získal místo správce a žena ing. Jecha vyhrožovala pomstou: „...prohlásila mi přímo do očí, že ví, kdo tohle všechno udělal, a že až se Jech vrátí, že si toto všechno vyřídí.“⁴⁴ Provinění E. Haukeho z doby před druhou světovou válkou sice napovídají, že pro zisk byl schopný učinit ledasco, leč v tomto konkrétním případě se nejvíce reálné, aby během krátkého působení na statku stihl připravit a uskutečnit komplikovaný plán na odstranění dosavadního vedoucího.

Očividně ani nadřízené orgány neměly podezření, že by strůjcem problémů mohl být právě E. Hauke. Vzápětí jej totiž Ladislav Kahoun, vedoucí bezpečnostního oddělení ČSSS, pověřil prozatímním vedením hospodářství do doby, než nastoupí nový správce, přičemž jej upozornil, aby s ohledem na předchozí rozkrádání chránil majetek statku.⁴⁵ Po převzetí funkce začaly narůstat konflikty se zaměstnanci, což plynulo z několika skutečností. Do nepříznivé situace se promítlo, že ho ing. Jech veřejně obvinil ze snahy získat jeho místo a navíc svojí snahou zamezit dosavadnímu způsobu hospodaření ohrozil soukromé zájmy lidí, kteří chtěli pokračovat v zaběhnuté praxi.

O tom, jaká atmosféra v Kosoři panovala, svědčí i udavačský dopis adresovaný Státní bezpečnosti: „Po zatčení p. Jecha měla být vyražena celá závodní rada, která je ustavena ze samých domkařek a příbuzných.“ Nechyběl ani poukaz na politickou nespolehlivost: „Prosím o vyšetření rázné Gazdy a jeho paní. Když je lidovec.“⁴⁶ Za druhé pak pozici E. Haukeho výrazně ztěžovala německá národnost, jež mu na oblibě nepřidala. K dovršení všeho měl nejspíš i poměrně konfliktní povahu, nezřídka se k podřízeným choval povýšeně, někdy až arogantně.⁴⁷ Nadto vešly ve známost jeho problémy s alkoholem: „Jel jsem do Prahy k Haukovi do bytu, kde jsem ho zastihl v posteli, při čemž jsem byl svědkem hádky mezi ním a jeho manželkou kvůli pití, že jí nedává žádné peníze a sám vše propije.“⁴⁸

⁴¹ Tamtéž, dodatek k výpovědi E. Haukeho ze 7. 6. 1950.

⁴² Tamtéž, výpověď J. Maráka z 13. 6. 1950.

⁴³ Tamtéž, výpověď Z. Haukeové, bez data.

⁴⁴ Tamtéž.

⁴⁵ Tamtéž, výpověď E. Haukeho z 9. 5. 1950.

⁴⁶ Tamtéž, dopis z 15. 5. 1950.

⁴⁷ Kupříkladu Filoméně Kocifajové, jedné ze slovenských brigádnic měl údajně říci, že je „...pitomá slovenská kráva.“

Tamtéž, výpověď F. Kocifajové z 28. 4. 1950.

⁴⁸ Tamtéž, výpověď J. Sehnala z 15. 5. 1950.

Počátkem prosince 1949 na statek přišel nový správce, jímž se stal Jan Sehnal, kterého E. Hauke znal už ze stavby v Motole.⁴⁹ Od počátku spolu v ohledu pracovních povinností dobře vycházeli, takže si bez větších komplikací rozdělili úkoly tak, že J. Sehnal převzal praktické úkoly a účetnímu připadla veškerá administrativa. Na druhou stranu současně docházelo k vyostřování vztahů mezi E. Haukem a poklasným Janem Marákem, jehož podezříval z rozkrádání obilí. Údajně o něm přímo říkal „...že je blbec, že ničemu nerozumí.“⁵⁰ To však jen zhoršovalo nepřátelskou atmosféru, což E. Hauke nesl velmi těžce.⁵¹ Tehdy očividně spoléhal na slib, který mu dal L. Kahoun: „Ještě dodávám, že když jsem byl pověřen vedením statku [...], bylo mi řečeno, že po příchodu nového správce, až se on zapracuje, budu přeložen na jiný statek, kde mě bude více třeba.“⁵²

Jan Marák na fotografii z vyšetřovacího spisu (foto: ABS)

Na splnění uvedeného slibu ale už nebyl čas. Kvůli pochybnostem vyplývajícím z předchozího hospodaření v Kosoří i problémům, které byly odhaleny při likvidaci nedalekého státního statku Tachlovice, E. Hauke navrhl na jaře 1950 konání pravidelných měsíčních inventur, což J. Sehnal přivítal.⁵³ K první naplánované kontrole došlo v sobotu 22. dubna. Začala na sýpce, kam zakrátko přišel i J. Marák, jenž nenápadně sledoval počínání Haukeho se Sehnalem. Ti při vážení zásob hrachu zjistili, že oproti záznamům chybí 60 kilogramů, což poklasný vysvětlil nepozorností při uskladnění. Okolo třetí odpoledne ukončili práci a domluvili se na pokračování počátkem příštího týdne. Při té příležitosti správce statku prohlásil na adresu poklasného Maráka „...že bude-li něco scházet, napíšeme protokol a bude se to vyšetřovat.“⁵⁴

⁴⁹ Tamtéž, výpověď J. Sehnala z 25. 4. 1950.

⁵⁰ Tamtéž, výpověď F. Kocifajové z 28. 4. 1950.

⁵¹ Tamtéž, výpověď Z. Haukeové, bez data.

⁵² Tamtéž, dodatek k výpovědi E. Haukeho ze 7. 6. 1950.

⁵³ Tamtéž.

⁵⁴ Tamtéž, výpověď J. Sehnala z 15. 5. 1950.

Popsaný moment je důležitý pro úvahy o tom, kdo byl strůjcem navazujících událostí. V pondělí 24. dubna ráno totiž J. Sehnal zjistil, že prasata chovaná na statku mají závažný zdravotní problém. Obratem přivolal veterináře z Řeporyj a zároveň informoval ONV Praha-jih, odkud zakrátko přijel další zvěrolékař. Po vyšetření nemocných kusů oba pojali podezření, že bylo zkažené droždí užitě předchozí den ke krmení. Navíc začalo docházet k úhynu prvních kusů, takže odeslali zbylé krmení na rozbor do Státního veterinárního výzkumného ústavu v Praze. Protože se ale situace nelepšila, začala nucená porážka vepřů.

Následující den se začaly podobné problémy projevovat i u hovězího dobytka, což si vyžádalo další návštěvu veterináře a zároveň byli přivoláni příslušníci SNB z nedaleké Zbraslavi. Po prošetření celé události odvezli do vazby správce J. Sehnala a poklasného J. Maráka.⁵⁵ Den na to podalo okresní velitelství NB Praha-jih k zbraslavské okresní prokuratuře trestní oznámení na J. Sehnala, J. Maráka a krmičku Pavlínu Pitekovou kvůli podezření ze zneužití moci úřední a hrubé nedbalosti. Oba zadržení zůstali ve zbraslavské okresní soudní věznici až do čtvrtka 27. dubna, kdy je propustili, jelikož nebyl důvod k dalšímu vazebnímu stíhání.⁵⁶ Mezi tím ale KV StB v Praze zaměřilo pozornost i na E. Haukeho, jehož také v Kosoři zadrželi a odvezli do pankrácké věznice.⁵⁷

V prvních dnech vyšetřovatelé pracovali pouze s verzí nedbalostního trestného činu, avšak pouze do 29. dubna, kdy nastal zásadní obrat. Tento den přišel telegram z Ústavu pro lékařskou chemii Vysoké školy veterinární v Brně, který prováděl rozbor zbytků krmiva z chlévů a vnitřností nuceně poraženého vepře. Z něj bylo zřejmé, že opravdu nešlo o zkažené droždí, ale otravu arsenikem. Po tomto zjištění přehodnotila Bezpečnost skutkovou podstatu, takže první místo zaujala sabotáž. Rovněž tak došlo k výměně hlavního podezřelého, jímž se namísto J. Maráka stal E. Hauke, protože jed na hubení hlodavců skladovali u něj v kanceláři.⁵⁸

Z dalšího postupu Bezpečnosti je zřejmé, že E. Hauke představoval takřka ideálního pachatele. Na statku neoblíbený účetní, navíc německé národnosti, naprosto vyhovoval představě o strůjci sabotáže vůči národnímu hospodářství. Následující vyšetřování už se drželo pouze této verze a zcela opomíjelo řadu dalších motivů a možností. Ačkoliv opravdu nelze vyloučit snahu E. Haukeho zbavit se kvůli osobní nevraživosti J. Maráka, existuje i opačný pohled na věc. Nemohl snad chtít poklasný Marák kvůli hrozícímu odhalení rozkrádání obrátit pozornost jiným směrem? Tomu by nasvědčovala časová posloupnost, kdy mu v sobotu během inventury dal správce jasně najevo rozhodný přístup k řešení případných nedostatků odhalených v příštím týdnu a krátce nato navazující otrava vepřů.

Ani to ale nemusí být všechno. Nelze opomenout, jak byl E. Hauke u většiny zaměstnanců statku neoblíben a svědectví jeho manželky, že se ho chtějí zbavit.

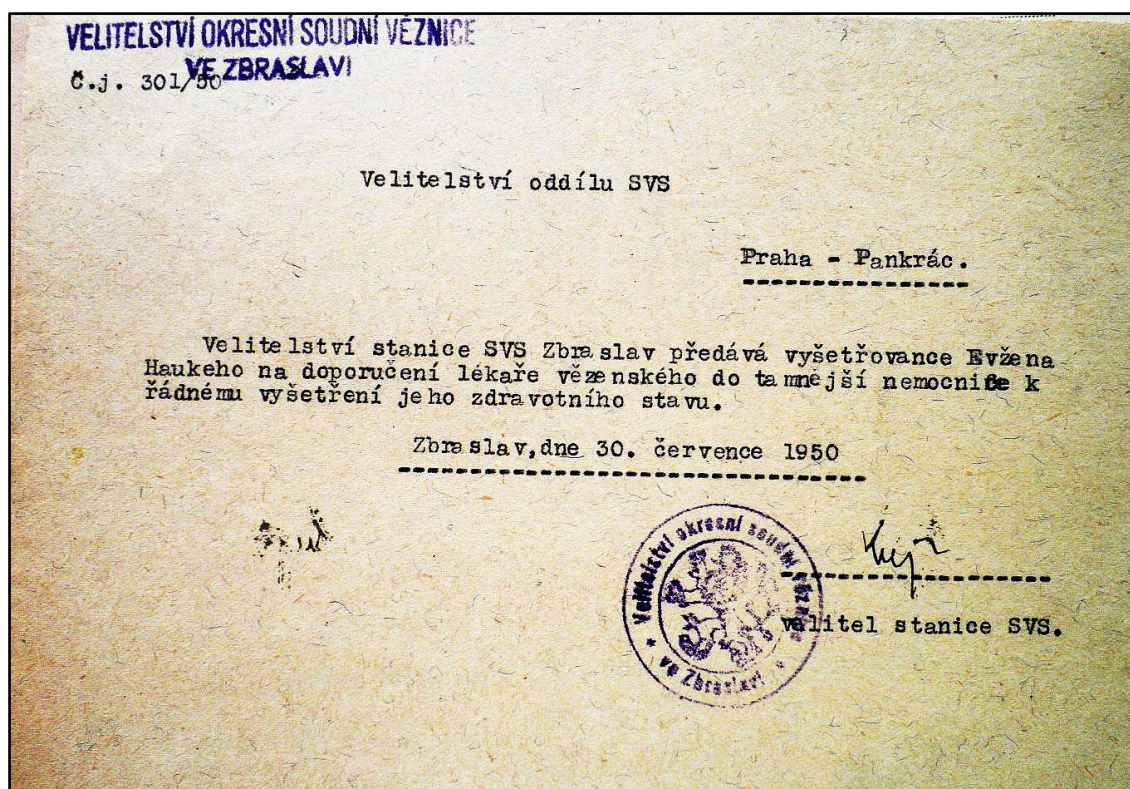
⁵⁵ Tamtéž.

⁵⁶ Tamtéž, trestní oznámení z 26. 4. 1950.

⁵⁷ Tamtéž, výpověď J. Pomahače z 27. 4. 1950.

⁵⁸ Tamtéž, zpráva o vyšetřování, bez data.

Tudíž přichází v úvahu i domluva více lidí, obzvláště když celé hospodářství zůstalo v neděli 23. dubna bez dozoru, protože všichni odešli do Radotína (dnes část Prahy) na blíže nespecifikovanou slavnost. Navíc se všeobecně vědělo, kde je arzenik uskladněn a kam dává E. Hauke klíče od kanceláře. Poslední možnou variantu představuje snaha ing. Jecha pomstít se za zatčení, o čemž mluvil před tím, než jej ze statku odvedli. Ať už se skutečnosti nejvíce blíží kterákoliv z navržených hypotéz, nestála na počátku popsaného trestného činu snaha poškodit sabotáží národní hospodářství, ale nenávist, osobní spory, touha po odplatě či snaha odstranit nepohodlné zaměstnance statku, kteří chtěli zamezit dosavadním krádežím.

Velitelství věznice okresního soudu na Zbraslavi předává E. Haukeho do vězeňské nemocnice na Pankráci
(foto: NA Praha)

Pro žádný z uvedených motivů, včetně viny E. Haukeho, není ve vyšetřovacím spisu dostatek důkazů, ať už přímých nebo nepřímých. Studované dokumenty naopak ukazují, že sami vyšetřovatelé si vůbec nebyli jisti výsledky své práce: „Těž referent Havelka vyslovil se v tom smyslu, že se neví, zda vůbec bude souzen před státním soudem vzhledem k tomu, že obvinění na něho jsou velmi nedostatečně prokázána.“⁵⁹ Tyto pochybnosti ale neopustily kanceláře StB, takže navenek bylo odsouzení E. Haukeho pro sabotáž chápáno jako samozřejmost. Od zatčení na konci dubna proto zůstával ve vazbě, nejprve na Pankráci, později ho převezli do okresní soudní věznice na Zbraslavi, která se nacházela nejbližší místu, kde došlo k trestnému činu.

⁵⁹ Tamtéž, záznam z 10. 10. 1950.

Dodán dne 17. srpna 50 ve 18 hodin 0 minut Stanice SVS Karl. nář. poledne			
Společníci		Or	ze dne
Číslo kobky	pro SS	T	ze dne
Číslo trest. protokolu	zařízení	Dostavil se sám	
Svazek	SNB - SIB v		
<i>Na léčeni!</i> OSOBNÍ LISTINA <i>STPT/IV-36/50</i>			
Výměr trestu			
Výš. vazba	1. od	195	hodin do 195 hodin
	2. od	195	hodin do 195 hodin
	3. od	195	hodin do 195 hodin
Trest	počátek	12. 10. 1950 ve 14 ³⁰ hod zemřel. ✓	
	končí		
Vyšetřovanec <i>Hauke</i> Evžen			
Narozen	kdy	10. listopadu 1898	Popis osoby:
	kde	Gross Kunzendorf	výška 170cm, váha 60 kg
	okres	Pravděpodoone Nissa, Slezsko.	postava štíhlá
Příslušný	obec	bez příslušnosti	vlasy tmavé kaštanové
	okres	./.	oči hnědé
Rodiče	otec	Ferdinand povolání insp fin. strážní	obočí hnědé
	matka	Marie roz. Pelz	vousy žádné
Stav rodinný	ženatý	počet dětí 0	nos špičatý
Manžel(ka)	Zdenka	roz. Chyska	ústa souměrná
Náboženství	Rímsko katol.		zuby vadné
Povolání	úředník		brada normální
Řeč	německá	národnost německá	čelo vysoké
Poslední bydliště	Praha XII., Chodská č. 14.		obličej podélný
Ulice	Chodská číslo 14.		pleť snědá
Školní vzdělání	5 tříd. obec. 8 tříd gymnasia, Universita.		Zvláštní znamení
Vojenská služba, hodnost v rak. uh. armádě	rotný.		žádné.
Disc. třída	I.	II.	III.
Nárok na podm. propuštění			

Vězeňský spis E. Haukeho (foto: NA Praha)

V průběhu věznění na Zbraslavi se ale zdravotní stav E. Haukeho začal z neznámých příčin výrazně zhoršovat. Koncem července 1950 ho na doporučení lékaře odeslali do pankrácké vězeňské nemocnice na podrobné vyšetření.⁶⁰ O měsíc později jej do tohoto zdravotnického zařízení předali definitivně, a že tehdy byla situace kritická, ukazují dochované archiválie. Na zprávě o převzetí vězně je připsána poznámka „Na léčeni“, kterou mimo dvojitého podtržení zdůrazňují ještě

⁶⁰ NA Praha, f. S SNV, neuspořádáno, osobní vězeňský spis E. Haukeho, zpráva velitelství oddílu SVS Zbraslav ze 30. 7. 1950.

tři vykřičníky.⁶¹ Příčina uvedených problémů se ukázala být fatální, E. Hauke trpěl zhoubným nádorovým onemocněním. V říjnu 1950 proto prodělal operaci ve Všeobecné nemocnici na chirurgické klinice profesora Jiráska. Ačkoliv původní prognóza nebyla zcela beznadějná a dokonce se uvažovalo o tom, že by po rekonvalescenci mohl stanout před soudem,⁶² krátce po zákroku, nebo možná během něj, zemřel.⁶³ Co se stalo s jeho ostatky, není možné s určitostí říci. Bezpochyby nedošlo ke kremaci, protože přichází v úvahu buď pohřeb do šachtového hrobu na dáblickém hřbitově či předání pozůstalým.

⁶¹ Tamtéž, zpráva o převzetí vězně z 30. 8. 1950.

⁶² ABS, f. Vyšetřovací spisy, arch. č. V 5152 MV, záznam z 10. 10. 1950.

⁶³ NA Praha, f. S SNV, neuspořádáno, kniha zemřelých ve vězeňské nemocnici Praha Pankrác od 26. 10. 1946 do 23. 2. 1958.

Použité prameny a literatura

Národní archiv Praha:

- f. Policejní ředitelství Praha II – pobytové přihlášky,
 - sign. Evžen Hauke*1898.
- f. Policejní ředitelství Praha II – všeobecná spisovna,
 - sign. H 613/15, kart. 2842.
- f. S SNV, neuspořádáno,
 - osobní vězeňský spis E. Haukeho,
 - kniha zemřelých ve vězeňské nemocnici Praha Pankrác od 26. 10. 1946 do 23. 2. 1958.

Archiv bezpečnostních složek:

- f. Sbírka správy vyšetřování StB – vyšetřovací spisy, arch. č. V 5152 MV.

Vážení čtenáři časopisu Historická penologie. Omlouváme se za nekvalitní text časopisu číslo 2/2024, který v tištěné podobě neprošel jazykovou úpravou. Oprava v elektronické podobě byla provedena dodatečně.

Redakce časopisu

Dosud vyšlá čísla časopisu jsou k dispozici na internetové stránce:

<https://www.vscr.cz/sekce/historicka-penologie>

*Interiér väznice okresního soudu v Žatci – současný stav
(foto: archiv autora)*